

Kallelse, Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden (GVN)

Vid förhinder v g kontakta Fredrik Johansson 0498-269444, e-post: fredrik.johansson@gotland.se

Tid: kl 09.00 – 16.30

Plats: Rügen, Wisborg, Visby

	<u>Ärenden:</u>	Ärende	
1.	Mötets öppnande		
2.	Val av justerare och tidpunkt för justering	Beslut	
3.	Godkännande av dagordning	Beslut	
4.	Information från samverkan	Rapport	
5.	Kvalitetsrapport 2 – Antagning gymnasieskolan	Rapport	Bilaga i kallelse AU ss 1-21
6.	Gymnasieskolans utbildningsutbud 2015/2016	Beslut	Bilaga ss 1-8
7.	Remissyttrande ny förvaltningsorganisation	Beslut	Bilaga i kallelse AU ss 30-34
8.	Remissyttrande flyktingmottagningen	Beslut	Bilaga ss 9-13 och ss 14-48
9.	Gymnasiestudier vid svensk utlandsskola	Beslut	Bilaga i kallelse AU ss 40-42
10	Information från förvaltning: i. Ekonomi, Jimmy Söderström ii. Lövsta nulägesrapport iii. Lokaler Wisbygymnasiet norr, Rolf Andersson och Cecilia Kollai kl 13:00 iv. Nya ansökningar ESF v. Särskild anmälan från arbetsmiljöverket avskriven vi. Kompetenscentrum Gotland, Bo Kristiansson kl 14:00 vii. Förstärkning av drogpolicy viii. Regionarkivets tillsyn ix. Rättelse av beslutsmening i protokoll	Rapport	i. Bilaga ss 49-51 ii. - iii. - iv. - v. - vi. - vii. - viii. - ix. Bilaga s 52
11	Delegations- och anmälningsärenden	Rapport	
12	Övriga frågor		
13	Mötets avslutande		

Per Edman, ordförande

Datum 2014-10-16

Gymnasie- och vuxenutbildnings-
nämnden

Erbjudna gymnasieutbildningar 2015

GVN § 58

Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningens förslag till beslut

Utbildningschefen föreslår att:

- Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar erbjuda de program och inriktningar som redovisas i bilaga 1.

- Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar, avseende utbildningar som inte startat hösten 2014, att:
 - Naturbruksprogrammets inriktning djur **erbjuds**
 - Estetiska programmets inriktning teater **erbjuds**
 - Naturvetenskapsprogrammets särskilda variant inom det estetiska området (musik) med start i årskurs två **erbjuds**
 - Samhällsvetenskapsprogrammets särskilda variant inom det estetiska området (musik) med start i årskurs två **erbjuds**

- Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar om inriktningslös första årskurs på sjöfartsutbildningen med inriktningsval till årskurs två

- Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar att för det estetiska programmets inriktningar gäller följande villkor:
 - Inriktningarna bild och formgivning, musik och teater ingår i utbildningsutbudet, under förutsättning att minst 20 elever antas totalt och att minsta antal antagna elever vid inriktningarna blir: musik - 10, bild och formgivning - 5 och teater - 5 elever. Inriktning som, efter kvalificerad prognos, beräknas anta färre antal sökande kommer inte att erbjudas. Övre gräns för totalt antal elever på estetiska programmet är 32 elever.
 - Villkor för inriktningen teater är att kulturskolan kan tillhandahålla behöriga lärare och lokaler.

Bakgrund

Underlag för nämndens beslut

Analysen av årets antagning är ett viktigt beslutsunderlag inför nämndens beslut om vilka gymnasieutbildningar som skall erbjudas 2015. Analysen kommer att presenteras för au den 16 oktober.

Ett stabilt och långsiktigt utbildningsutbud

Huvudprincipen för beslut om nytt utbildningsutbudet är att erbjuda samma utbud som nämnden fastställt för innevarande läsår. Med tanke på det tidigare arbetet med att anpassa utbud till de minskade elevkullarna och åstadkomma ett stabilt och långsiktigt utbud måste det finnas starka skäl för att en inriktning som inte erbjudits skall erbjudas igen. När det gäller program som avvecklats bedöms det som nästintill uteslutet. Ryckighet i utbildningsutbudet får också konsekvenser för möjligheterna till en ekonomi i balans och arbetet med organisationsanpassning. Viktiga områden att belysa inför ett beslut att erbjuda en inriktning igen är:

- Prognos av nästa års sökandebild
- Organisatoriska och ekonomiska konsekvenser vid en eventuell start

När det gäller information till elever och vårdnadshavare är det särskilt viktigt att det framgår att höstens beslut om utbildningsutbudet är ett **erbjudande**. När sökandebilden från det preliminära valet är klart tas ett beslut om vilka utbildningar som skall erbjudas inför omvalet.

Prognostiserad elevkull 2015 för åk 1 är 575 individer vilket i princip är en återgång till 2013 års nivå då utfallet var 567. 2014 var utfallet 495 individer, så en anpassning av antalet antagningsplatser kommer att behöva göras då sökandebilden är klar efter preliminärvalet.

Hantering av tidigare beslut

När det beslutas om vilka program/inriktningar som skall erbjudas är det särskilt viktigt att det blir tydligt vilken typ av beslut som avses. De beslut som fattades att inte starta en utbildning inför hösten 2014 har två olika beslutsformuleringar:

- Avveckling
- Antagningsstopp

Om beslutet är *avveckling* kommer utbildningen inte med i det underlag som nämnden har att besluta om inför hösten 2015. Ett beslut om *antagningsstopp* innebär att nämnden måste ta ställning till om det skall erbjudas eller inte inför elevernas preliminära val 2015.

Naturbruksprogrammet

Trots ett vikande elevunderlag med endast tre behöriga sökande till läsåret 2014/2015 erbjuds 24 platser och de två inriktningarna djur och lantbruk.

Anledningen till detta är Region Gotlands (RG) avsiktsförklaring med de gröna näringarna och den stora satsning som görs för att skapa ett centrum för utbildning och utveckling. För naturbruksprogrammet innebär satsningen konkret att RG innevarande år och ytterligare två satsar 1 500 tkr. utöver ordinarie utbildningsbidrag. För att skapa utrymme för två inriktningar, djur och lantbruk, samt två profiler inom inriktningen djur (lantbruksdjur och häst), är bedömningen att det krävs minst 24 elever.

Sjöfartsutbildningen

Eleverna har tidigare antagits till inriktning (däck eller maskin) som startat i årskurs ett. Detta har haft negativa konsekvenser avseende fyllnadsgrad och 1:a-handsantagningsgrad när fler sökande än platser funnits på den ena inriktningen. Sökande som inte antagits, och som inte haft den andra inriktningen som lägre val, har inte antagits alls. Detta har fått till följd att utbildningen startats med ena inriktningen fylld och lediga platser på den andra. Genom att införa ett gemensamt första år, med inriktningsval till årskurs två, är förhoppningen att fler sökande kan antas till utbildningen.

Det finns inga formella begränsningar avseende timplanens förläggning över årskurserna.

Särskilda varianter inom det estetiska området (musik), NA och SA

I avsikt att minska den hittills höga avhoppsfrekvensen finns tankar att de särskilda varianterna startas i årskurs två istället för som nu, i årskurs ett. Förhoppningen med detta är att elever som redan gått nästan ett läsår borde ha bättre förutsättningar att göra ett korrekt val, varför avhoppet borde minska. Detta måste beslutas innan utbildningsutbudet erbjuds till de sökande.

Det finns inga formella begränsningar avseende timplanens förläggning över årskurserna.

IMPRO

I den organisation som presenteras kvarstår den begränsade möjligheten att erbjuda IMPRO. Sökbart IMPRO föreslås på BF och NB med 4 platser var. För övriga yrkesprogram undantaget el- och energiprogrammet erbjuds IMPRO i mån av plats.

Nationell idrottsutbildning (NIU)

Efter ansökan har Skolverket fattat beslut om att tillstyrka ansökan om att bedriva nationell idrottsutbildning i idrotterna fotboll, fäktning, skyttesport och tyngdlyftning. Skolverkets beslut om nationell idrottsutbildning ska gälla för fyra antagningsomgångar, från och med läsåret 2015/16.

Tidigare tillstyrkan avseende innebandy finns redan. Detta är giltigt fyra antagningsomgångar, från och med läsåret 2012/13.

Alf Nilsson
Utbildningschef

Björn Linder
Handläggare

Bilaga 1: Utbildningsutbud 2015

Bilaga 1

Utbud kommunala gymnasieskolan läsåret 2015/2016

Yrkesprogram

Program	Erbjudna inriktningar	2015			Kommentar
		Platser	IMPRO	Summa	
Barn- och fritidsprogrammet (BF)	- Pedagogiskt arbete - Socialt arbete	24	4	28	-
Bygg- och anläggningsprogrammet (BA)	- Anläggningsfordon - Husbyggnad - Plåtslageri (lärling)	25	-	25	-
EI- och energiprogrammet (EE)	- Dator- och kommunikationsteknik - Elteknik	30	x	30	-
Fordons- och transportprogrammet (FT)	- Personbil - Transport	10 14	-	24	-
Handels- och administrationsprogrammet (HA)	- Handel och service	26	-	26	- Erbjuder också NIU
Hotell- och turismprogrammet (HT)	- Hotell och konferens	14	-	14	-

Bilaga 1

Program	Erbjudna inriktningar	Platser	IMPRO	Summa	Kommentar
Naturbruksprogrammet (NB)	- Djur - Lantbruk	16 8	4	28	- Inriktningar från åk 1
Restaurang- och livsmedelsprogrammet (RL)	- Bageri och konditori - Kök och servering	30	-	30	-
Sjöfartsutbildningen (RXDAC/MAS)	- Däck - Maskin	12	-	12	- Antagning till utbildningen, ej inriktning
VVS- och fastighetsprogrammet (VF)	- VVS	10	-	10	-
Vård- och omsorgsprogrammet (VO)		16	-	16	-
Summa		235	8	243	

Bilaga 1

Högskoleförberedande program

Program	Erbjudna inriktningar	2015 Platser	Kommentar
Ekonomiprogrammet (EK)	- Ekonomi - Juridik	60	-
Estetiska programmet (ES) (Inriktningar från åk. 1)	- Bild och formgivning - Musik - Teater	10 10 5	- Inriktningar från åk 1
Humanistiska programmet (HU)	- Kultur - Språk	10	-
Naturvetenskapsprogrammet (NA)	- Naturvetenskap	45	-
Samhällsvetenskapsprogrammet (SA)	- Beteendevetenskap - Medier, information och kommunikation - Samhällsvetenskap	90	- Erbjuder också NIU - 30 platser på inriktningen medier, information och kommunikation
Teknikprogrammet (TE)	- Design och produktutveckling - Informations- och medieteknik	45	-
Summa		275	

Platser totalt

2015	Nationellt program	IMPRO	Totalt
Summa	510	8	518

Bilaga 1

Introduktionsprogram

Program	Kommentar
Preparandutbildning (IMPREP)	
Programinriktat individuellt val (IMPRO)	Inriktade mot yrkesprogram enl. ovan
Yrkesintroduktion (IMYRK)	
Individuellt alternativ (IMIND)	
Språkintroduktion (IMSPR)	

Datum 2014-10-06

Gymnasie- och
vuxenutbildningsnämnden

Remiss. Strategi, organisation och resurser för ett ökat flyktingmottagande på Gotland

RS 2014-06-19 § 214

RS AU 2014-06-05 § 220

Utbildningschefens förslag till beslut

- Utbildningschefen föreslår att gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott fastställer förvaltningens förslag till remissyttrande.

Beslutet har delegerats från gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden till arbetsutskottet.

Sammanfattning

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens remissyttrande kan sammanfattas på följande sätt:

- Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden (GVN) ställer sig positiv till regionstyrelsens mål och strategi för flyktingmottagande och det faktum att GVN tar över ansvaret från socialtjänsten.
- Samverkan mellan berörda verksamheter inom regionen och Arbetsförmedlingen behöver stärkas i ett arbete som genomförs hösten 2015. Särskilt viktigt är att regionens ansvar i förhållande till arbetsförmedlingen blir tydligt.
- Vilka organisatoriska och ekonomiska förutsättningar som gäller för GVN från 1 januari 2015 måste tas fram hösten 2014. Av stor vikt är att de ekonomiska förutsättningarna tydliggörs.
- Med tanke på förstudiens starka betoning av samordning och arbetet med att utveckla samarbetet mellan många olika aktörer bör GVN tillföras de resurser som krävs ett sådant arbete. Några resurser som kan frigöras för detta arbete ryms inte inom GVN:s nuvarande budget.

Bakgrund

Ledningskontoret har genomfört en förstudie om förutsättningarna för ett ökat flyktingmottagande på Gotland. Förstudien visar på grundförutsättningar för ett förstärkt flyktingmottagande på Gotland. Utredningen utgör underlag för beslut om en regional strategi för framtida inriktning, organisation och resurser för ett flyktingmottagande och ett integrationsarbete som kan bidra till regionens utveckling samtidigt som det är ett solidariskt ställningstagande för personer som tvingas lämna sina hemländer.

Förstudien pekar på att flyktingmottagandet på kort sikt bör uppfylla nuvarande överenskommelse med Migrationsverket om mottagande (för 2014 gäller det 30 personer som anvisats till Gotland samt ytterligare 30 personer som antingen är ensamkommande barn eller personer som själva ordnar boende här).

På lång sikt bör inriktningen vara att ta emot nyanlända i nivå med länstalet (för 2014 är det 125 personer som anvisas samt ytterligare 20 personer som ordnar eget boende på Gotland).

Strategi

- Att ta emot nyanlända är en del av Region Gotlands strategi för regional utveckling och tillväxt.
- För ett ökat och utvecklat mottagande och integration av nyanlända kraftsamlas genom samordning av övergripande frågor, marknadsföring av Gotland som etableringsort samt förstärkt operativt mottagande av nyanlända personer.

Förslaget innebär att uppdraget att övergripande och operativt samordna flyktingmottagandet ska ges till gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden. Socialnämnden får i förslaget fortsatt ansvar för mottagande och individuellt stöd till ensamkommande barn.

§ 214 forts

Au § 220

- Region Gotlands mottagande av nyanlända inbegriper både personer som beviljats uppehållstillstånd i Sverige och anvisas av Arbetsförmedlingens bosättningssektion, och kvotflyktingar som kommer direkt från ett annat land via Migrationsverket.
- Arbetet för ökat mottagande av nyanlända integreras i den regionala organisationens kärnverksamheter för bostad, studier och praktik.
- Hela Gotland, det vill säga både Visby och centralorterna, är aktuella som etableringsort för nyanlända personer.
- Mottagande av nyanlända har fokus på integration via språk, utbildning, praktik, arbete och sociala kontakter.
- Mottagandet kännetecknas av en strävan efter samverkan mellan regionen, övriga berörda myndigheter och verksamheter, näringsliv och idéburna organisationer.

Uppdraget att övergripande och operativt samordna flyktingmottagandet ges till gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden. Socialnämnden har fortsatt ansvar för mottagande och individuellt stöd till ensamkommande barn.

Ledningskontoret planerar för att regionfullmäktige ska kunna besluta om eventuell framtida strategi och organisation före årsskiftet. Samtidigt fortsätter ledningskontoret under 2014 dialogen med berörda förvaltningar, Gotlandshem, Länsstyrelsen och Arbetsförmedlingen. Dialogen fokuserar arbetet enligt nu gällande överenskommelse om mottagande av nyanlända.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens yttrande

Övergripande synpunkter

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden (GVN) ställer sig positiv till regionstyrelsens mål och strategi för flyktingmottagande och det faktum att GVN tar över ansvaret från socialtjänsten. Likaså delar GVN synsättet att ta emot nyanlända ska ses som en del av Region Gotlands strategi för regional utveckling och tillväxt.

GVN svarar på remissen utifrån det som tidigare beslutats i regionstyrelsen och har i sitt svar inte tagit med det som framkommit vid den senare tidens diskussioner med Migrationsverket.

Synergieffekter när GVN får ansvaret

Enligt regionstyrelsens förslag ges uppdraget att övergripande och operativt samordna flyktingmottagandet till gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden.

Precis som redovisas i förstudien (sid. 14-15) ser GVN stora fördelar med att mottagandet av nyanlända läggs tillsammans med Kompetenscentrum Gotlands nuvarande verksamheter. Det ger exempelvis möjlighet att binda i

hop yrkespraktik med språkundervisning och samordna detta med tidig validering.

GVN ser också att Folkhögskolan kan spela en viktig roll som utbildare och delaktig i arbetet med att integrera nyanlända svenskar i det gotländska samhället. Folkhögskolan kan genom sin placering i Hemse och Fårösund spela en särskilt viktig roll vid en etablering av nyanlända svenskar utanför Visby.

Vikten av tydligt ansvar och samverkan betonas

Inledningsvis är det viktigt att ansvaret för interna och externa aktörer såsom det beskrivs i förstudien är tydligt för alla inblandade verksamheter. Samtidigt måste samverkan mellan berörda verksamheter inom regionen och Arbetsförmedlingen stärkas i ett arbete som genomförs hösten 2015. Särskilt viktigt är att regionens och därmed gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens ansvar i förhållande till arbetsförmedlingen blir tydligt. En tydlig ansvarsfördelning och effektiva former för samarbete och samverkan inblandade verksamheter är en förutsättning för att GVN ska kunna ta sitt ansvar.

GVN vill också trycka på att en utveckling av kontakterna med arbetslivet och idéburna organisationer kräver särskilda insatser.

Behov av samordning och behov av nya resurser

Förstudien slår fast att det behövs en samordnare för övergripande frågor i regionen med ansvar för att utveckla samverkan och samarbete med berörda aktörer, göra överenskommelser, leda processer samt ansvara för information och marknadsföring i samband med mottagande och integration av nyanlända. Förstudien påpekar också att ytterligare en handläggare behöver knytas till den operativa delen av processen.

De statliga ersättningarna förs över till gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden (prestationsbaserad ersättning samt schablonbaserad ersättning per nyanländ person). Enligt beslut i regionstyrelsen tillförs GVN utöver detta 1 500 tkr (1 miljon 2015?) för övergripande samordning och handläggning av själva mottagandet. Beloppet avser lön och driftskostnader. Vid behov av kompletterande ekonomiskt bistånd under etableringstiden föreslås att gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen köper handläggningstjänster av socialförvaltningen.

GVN vill särskilt påpeka följande:

- En precisering av de faktiska kostnaderna där man utöver det som tidigare redovisats tar hänsyn till lokalkostnader, administrativa kostnader och kostnader för ledning av verksamheten. En budget för 2015 måste fastställas under hösten.

- Vad köp av handläggningstjänster från socialförvaltningen vid behov av kompletterande ekonomiskt bistånd kan innebära och vilka kostnader det kan medföra ska prognostiseras.

Alf Nilsson
Utbildningschef

Förstudie – förutsättningar för ökat flyktingmottagande på Gotland

Rapport
Britt-Marie Engelbrecht Eriksson, Ledningskontoret
2014-05-08 (RS 2014/148)

Innehåll

Sammanfattning	4
Bakgrund	6
Metod	6
Definitioner	7
Asylsökande	7
Kvotflykting	7
Nyanländ person	7
Ensamkommande barn	7
Etablering av nyanlända –myndigheternas ansvar och roller	7
Lag om etableringsinsatser	7
Arbetsförmedlingen	8
Försäkringskassan	8
Länsstyrelsen	9
Migrationsverket	9
Kommunen	9
Lokal överenskommelse om nyanländas etablering	9
Ensamkommande barn	9
Olika aktörers förutsättningar och utmaningar	10
Regionen	10
Socialförvaltningen	10
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen (HSF)	12
Barn- och utbildningsförvaltningen (BUF)	12
Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen (GVF)	13
Kommunal vuxenutbildning (Komvux)	14
GotlandsHem	15
Arbetsförmedlingen Visby	17
Privata hyresvärdar	17
Näringslivet	18
Fackliga organisationer	19
Idéburna organisationer	19
Rädda barnen Distrikt Gotland	19
Demokrati för barns framtid Visby (DBF)	20
Röda korset	20

Kyrkor	20
Gotlands idrottsförbund	21
Studieförbund	21
Mångkulturella föreningen i Visby	23
Förutsättningar vid etablering i tätorterna	23
”Överenskommelsen”	24
Intervjuer med etablerade flyktingar	24
Bidraget till regionens utveckling	25
Ekonomiska effekter	25
Statliga ersättningar	25
Kostnadsutjämnings effekter vid flyktingmottagning	27
Kostnader	28
Socialförvaltningen	28
Hälsa- och sjukvårdsförvaltningen	28
Marknadsföring av Gotland som en plats att flytta till	28
Anvisning av Arbetsförmedlingens bosättningsenhet	29
Migrationsverkets anvisning av kvotflyktingar	29
Goda exempel	30
Utvecklingsområden - analys	31
Bostäder	31
Vägen till arbete och studier	31
Sociala sammanhang	32
Barn i skola och samhälle	32
Samordning	32
Samverkan	33
Organisation	33
Mottagande av kvotflyktingar	33
Marknadsföring av bosättning på Gotland	33
Långsiktighet	33
Rekommendation för framtida inriktning av flyktingmottagande	34
Målsättning	34
Strategi	34
Organisation och resurser	34
Litteraturförteckning	35

Sammanfattning

Ledningskontoret Region Gotland har gett uppdrag om en förstudie om förutsättningarna för ett ökat flyktingmottagande på Gotland. Förstudien har genomförts med stöd av statliga medel under december 2013-april 2014. Gotlands integrationsnätverk; företrädare för Region Gotland, Länsstyrelsen och Arbetsförmedlingen har utgjort styrgrupp för förstudien.

Förstudien har kommit till mot bakgrund av ett lågt mottagande av nyanlända på Gotland. Mottagandet uppfyller inte gällande överenskommelse om mottagande och motsvarar heller inte det antal som staten förväntar sig av regionen. De främsta skälen till detta är svårigheten att tillhandahålla bostäder och att Gotland inte är ett attraktivt val av bosättningsort för nyanlända.

Förstudien har som mål att klargöra grundförutsättningar för ett förstärkt flyktingmottagande på Gotland. Studien syftar till att ge underlag för beslut om en regional strategi för framtida inriktning, organisation och resurser för ett flyktingmottagande och ett integrationsarbete, som kan bidra till regionens utveckling samtidigt som det är ett solidariskt ställningstagande för personer som tvingas lämna sina hemländer.

Förstudien fokuserar följande områden; bostäder, vägen till arbete och studier och sociala sammanhang som kritiska vid mottagning och integration av nyanlända och vid marknadsföring av Gotland som en plats att etablera sig på.

Av förstudien framgår att det överlag finns möjligheter att få till stånd ett ökat mottagande av nyanlända. Ett antal utvecklingsområden för mottagandet har definierats och analyserats.

Den mest kritiska faktorn är tillgång till hyresrätter med rimlig hyreskostnad. Fler lägenheter behöver ställas till förfogande för mottagande av nyanlända. Mottagandet kan öka om bosättning även sker i tätorterna utanför Visby. Lägenheter i Visby kan frigöras i samband med AB GotlandsHems nybyggnation 2016. Kontakter och samarbete med privata hyresvärdar kan utvecklas och ge tillgång till fler bostäder för nyanlända.

När det gäller vägen till arbete eller studier framkommer en optimistisk syn på möjligheten för nyanlända att få arbete, även om etableringsperioden på två år är för kort för att uppnå detta mål. Det finns behov av arbetskraft inom vissa näringar. Samverkan mellan berörda verksamheter inom regionen och Arbetsförmedlingen behöver stärkas så att etableringsperioden ger optimala möjligheter för nyanlända att lära sig svenska och få praktik eller arbetsmarknadsinsatser. Kontakterna med näringslivet behöver utvecklas. Grundskolan och gymnasieskolan har goda förutsättningar och beredskap att ta emot fler barn från nyanlända familjer.

Det finns ett stort engagemang och goda möjligheter för civilsamhällets organisationer att bidra till nyanländas delaktighet och sociala förankring. Föreningarna i tätorter utanför Visby ser positivt på möjligheterna till etablering av nyanlända. Medverkan från de idéburna organisationerna kräver informationsinsatser och samordning.

Genomförande av ett ökat och utvecklat mottagande och integration av nyanlända enligt definierade utvecklingsområden ställer krav på kraftsamling. På kort sikt bör målet vara att uppfylla nuvarande överenskommelse, på långsikt bör inriktningen vara att ta emot nyanlända i nivå med länstalet.

En samordnare behövs för övergripande frågor i regionen med ansvar för att utveckla samverkan och samarbete med berörda aktörer, göra överenskommelser, leda processer och ansvara för information och marknadsföring i samband med mottagande och integration av nyanlända. Ytterligare en handläggare behöver knytas till den ”operativa” delen av verksamheten.

Arbetet för ökat mottagande av nyanlända bör integreras i den regionala organisationens kärnverksamheter för bostad, studier och praktik. Mottagandet bör betecknas av en strävan efter samverkan mellan regionen, övriga berörda myndigheter och verksamheter, näringsliv och idéburna organisationer.

Att ta emot nyanlända är mera en tillväxt- och utvecklingsfråga än en social fråga. Det finns anledning att betona detta genom att organisera Flyktingmottagningen utanför socialtjänsten medan socialnämnden har fortsatt ansvar för mottagande och individuellt stöd till ensamkommande barn.

Bakgrund

Region Gotland har överenskommelse med staten om ett årligt mottagande och bosättning av nyanlända invandrare. Överenskommelsen omfattar 30 anvisade nyanlända personer för bosättning och därutöver beräknat 30 personer som bosätter sig på egen hand, inklusive de ensamkommande barn som beviljas uppehållstillstånd. Det faktiska mottagandet har varit betydligt lägre. Ett betydande hinder för ökat mottagande är bostadsbrist. Även inträde i arbetslivet är för många en svårighet. Situationen när det gäller utbildning, förskola, vård och fritidsfrågor är exempel på viktiga förutsättningar för integration. Erfarenheter visar att Gotland inte är ett attraktivt val som bostadsort för nyanlända. Däremot har mottagandet av ensamkommande flyktingbarn varit större; erfarenheterna är hittills goda och planer finns för att utöka denna verksamhet.

Region Gotland, Länsstyrelsen och AF har träffat överenskommelse om åtagande och insatser för nyanlända invandrare. Myndigheterna samverkar i Gotlands integrationsnätverk.

Länsstyrelsen har beviljat Region Gotland medel för att skapa beredskap och mottagningskapacitet samt utveckla samverkan i samband med flyktingmottagande enligt 37 § förordningen (2011:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar. Medel har beviljats för att genomföra en förstudie om förutsättningarna för ett ökat flyktingmottagande på Gotland.

Förstudiens uppdrag

Förstudien syftar till att ge underlag till en regional strategi för ett förstärkt flyktingmottagande som kan bidra till regionens utveckling samtidigt som den utgör ett solidariskt ställningstagande för personer som tvingas lämna sina hemländer.

Målet för förstudien är att klargöra Gotlands grundförutsättningar för förstärkt flyktingmottagande. Det potentiella bidraget till regionens utveckling av ökat flyktingmottagande ska presenteras. Möjliga utvecklingsvägar, alternativa lösningar och förslag till framtida organisation ska beskrivas och analyseras. Slutrapporten ska kunna användas som underlag för politiskt beslut om framtida inriktning, organisation och resurser för flyktingmottagande och integration. Rapporten ska även ge underlag för vidareutvecklad samverkan mellan berörda aktörer i det gotländska samhället, inför framtida flyktingmottagande och integrationsarbete.

Region Gotland, Länsstyrelsen och AF har gemensamt väckt en idé om ett s.k. Gotlandspaket som främst ska fokusera tre delar; bostäder, arbete och marknadsföring av Gotland som plats att etablera sig på för nyanlända. Gotlands integrationsnätverk har arbetat med förslag om vilka åtgärder detta skulle innebära. Förstudien ska ge ett brett underlag och analys inom de delar som identifierats av nätverket.

Metod

Dialog har förts med såväl offentliga som privata och idéburna aktörer som har bedömts ha betydelse i samband med mottagande av nyanlända. Samtalen har handlat om hur respektive aktör ska eller kan bidra till mottagande och integration samt om vilka

möjligheter och vilka utmaningar som kan finnas i samband med detta. Gotlands integrationsnätverk har utgjort styrgrupp. Styrgruppen har medverkat i analys av det insamlade materialet och definierat utvecklingsvägar för ett ökat mottagande.

Definitioner

Asylsökande

Personer som söker sig till Sverige och som ännu inte fått sin ansökan om skydd (asyl) behandlad kallas asylsökande. Den som är flykting enligt FN-konventionen eller ”alternativt skyddsbehövande” i enlighet med EU:s gemensamma regler eller hör till ”övriga skyddsbehövande” enligt utlänningslagen ska beviljats uppehållstillstånd.

Kvotflykting

Sverige tar emot 1900 kvotflyktingar per år för vidarebosättning. Det rör sig om flyktingar och andra skyddsbehövande som inte kan återvända till sitt hemland och inte kan garanteras säkerhet i det land där de befinner sig. UNHCR bedömer vilka flyktingar som ska erbjudas vidarebosättning. Migrationsverket utreder och beviljar uppehållstillstånd före resan till Sverige.

Nyanländ person

En nyanländ person är någon som är mottagen i en kommun och har beviljats uppehållstillstånd för bosättning på grund av flyktinskäl eller andra skyddsskäl, till exempel kvotflykting, massflykting och tribunalvittne (person som vittnat eller kommer att vittna i förhandlingar inför en internationell domstol eller tribunal), men även av synnerligen ömmande omständigheter. Även anhöriga till dessa personer anses vara nyanlända. En person är nyanländ under tiden som han eller hon omfattas av lagen om etableringsinsatser, det vill säga två år. De anhöriga ska ha ansökt om uppehållstillstånd inom sex år från det att den person de har anknytning till först togs emot i en kommun.

Ensamkommande barn

Barn och ungdomar upp till 18 år som kommer till Sverige utan medföljande förälder eller annan legal vårdnadshavare för att ansöka om asyl.

Etablering av nyanlända –myndigheternas ansvar och roller

Från den 1 december 2010 finns en ny lag som ska påskynda nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet. Varje nyanländ ska utifrån sina förutsättningar få professionellt stöd att så snabbt som möjligt lära sig svenska, komma i arbete och klara sin egen försörjning.

Lag om etableringsinsatser

Lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare omfattar vuxna nyanlända 20-64 år som fått uppehållstillstånd som flyktingar, av flyktingliknande skäl, som kvotflyktingar eller som anhöriga till dessa personer. Även ensamkommande unga 18-19 år omfattas. Bestämmelserna i lagen gäller nyanlända fr.o.m. november 2010.

Lagen innebar förändrade eller nya ansvarsområden för Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Länsstyrelsen, Migrationsverket och kommunerna.

Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen har en central roll vid etableringen. Arbetsförmedlingen har huvudansvar för att nyanlända (med undantag för kvotflyktingar) anvisas bosättning i en kommun med utgångspunkt från de överenskommelser om mottagande av nyanlända som tecknats med kommunerna.

Arbetsförmedlingen ansvarar för att samordna etableringsinsatserna. När de personer som omfattas av lagen fått uppehållstillstånd, ansvarar Arbetsförmedlingen för etableringssamtal inför bosättning samt för att tillsammans med personen och i samverkan med berörda kommuner, myndigheter, företag och organisationer upprätta en etableringsplan. Etableringsplanen ska beskriva de aktiviteter som ska stödja den enskilde på vägen till arbetsmarknaden. Planen ska omfatta aktiviteter under högst 24 månader och bland annat innehålla svenska för invandrare (SFI), samhällsorientering och aktiviteter för att underlätta och påskynda den nyanländes etablering i arbetslivet. Exempel på aktiviteter är validering, arbetspraktik eller arbetsmarknadsutbildning. Utgångspunkten är att aktiviteterna ska bedrivas på heltid.

För att realisera och utveckla sin etableringsplan får den enskilde tillgång till en s.k. etableringslots som arbetar på uppdrag av Arbetsförmedlingen. Etableringslotsen ska fungera som en länk till samhället och ska, genom att stärka den nyanländes nätverk, stödja honom eller henne till en snabbare etablering. I etableringslotsens uppdrag ingår bland annat att kontakta arbetsgivare, erbjuda råd och stöd vid t.ex. studie- och yrkesval, coachning, matchning samt att ge stöd i olika sociala frågor. Etableringslotsen arbetar på uppdrag av Arbetsförmedlingen. Den nyanlände väljer själv etableringslots bland företag och organisationer som kontrakterats av Arbetsförmedlingen.

Den enskilde, som deltar i de aktiviteter som ingår i etableringsplanen, har rätt till etableringsersättning under den tid etableringsplanen gäller. Ersättningen är individuell och påverkas inte av inkomsterna hos andra personer i hushållet. Arbetsförmedlingen beslutar om etableringsersättning.

Länsvis fördelning av det nationella behovet av mottagande av nyanlända, s.k. länstal för mottagande, fastställs av Arbetsförmedlingen efter samråd med Länsstyrelsen och Migrationsverket. Vid fastställandet av länstal ska förutsättningarna för förvärvsarbete vara en utgångspunkt. Även bostadsmarknad, demografi och folkmängd vägs in vid fastställandet.

Länstalet 2014 för Gotland är 125 platser för anvisning av nyanlända och 20 platser för personer som ordnar bosättning på egen hand.

Försäkringskassan

Försäkringskassan betalar ut etableringsersättning till den enskilde.

Den enskilde kan också få etableringstillägg för barn samt bostadsersättning. Även dessa ersättningar beslutas och betalas ut av Försäkringskassan.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen förhandlar och tecknar överenskommelser om mottagande med kommunen. Länsstyrelsen ansvarar för att verka för en god beredskap och kapacitet i länet när det gäller att ta emot och introducera nyanlända flyktingar samt för att utveckla samverkan mellan kommunen och berörda myndigheter, när det gäller flyktingarnas boende, introduktion och etablering på arbetsmarknaden.

Migrationsverket

Migrationsverket tar fram nationell prognos för nyanlända. Det är Migrationsverket som anvisar bosättningskommun för kvotflyktingar och för personer som fått avslag på rätt till etableringsplan på grund av prestationsförmåga under 25 procent och som har behov av hjälp med bosättning.

De statliga ersättningarna till kommuner och landsting beslutas och betalas ut av Migrationsverket.

Kommunen

Kommunerna har en central och viktig roll för nyanländas etablering.

Kommunen ansvarar för mottagande och bostadsförsörjning samt praktisk hjälp i samband med bosättning. Kommunen ska tillhandahålla svenskundervisning (SFI) och annan vuxenutbildning och samhällsorientering för vuxna. Kommunen ansvarar för skola, förskoleverksamhet, barnomsorg samt för insatser inom det sociala området och för att övrig kommunal verksamhet och service kommer de nyanlända till del. För personer som inte har rätt till etableringsplan på grund av nedsatt prestationsförmåga har kommunen ansvar för försörjningsstöd och andra insatser.

Lokal överenskommelse om nyanländas etablering

Arbetsförmedlingen Visby, Länsstyrelsen och Region Gotland har sedan tidigare haft överenskommelse om insatser för nyanlända invandrare. Ett revideringsarbete pågår där Arbetsförmedlingen ansvarar för initiativ och uppföljning. Den lokala överenskommelsen om nyanländas etablering på Gotland ska beskriva etableringsinsatser, samarbetsrutiner och förslag till hur samverkan kan utvecklas i etableringsprocessen för nyanlända.

Ensamkommande barn

För ensamkommande barn gäller särskilda regler. Kommunerna ansvarar för mottagandet av ensamkommande barn och ungdomar. När ett ensamkommande barn anländer till Sverige och söker asyl erbjuds barnet i enlighet med Socialtjänstlagen ett tillfälligt boende och omsorg i den kommun där de ger sig till känna för svensk myndighet. Så snart som möjligt efter ankomsten ska Migrationsverket anvisa en kommun som ska ta över ansvaret för boende och omsorg under den tid ansökan om asyl prövas och även därefter för dem som beviljas uppehållstillstånd.

Länsstyrelserna förhandlar med kommunerna om mottagningsplatser och kommunerna tecknar sedan överenskommelser om mottagande med Migrationsverket. Kommunernas ansvar för mottagandet gäller både under tiden som Migrationsverket prövar barnets asylskäl och för tiden efter beslut.

Kommuner som tecknar överenskommelser med Migrationsverket får särskilda ersättningar för detta.

Olika aktörers förutsättningar och utmaningar

Regionen

Socialförvaltningen

Flyktingmottagning

Socialnämnden ansvarar för regionens flyktingmottagande. Nuvarande överenskommelse omfattar 30 anvisade nyanlända personer för bosättning (ABO) och därutöver beräknat 30 personer som bosätter sig på egen hand (EBO), inklusive de ensamkommande barn som beviljats uppehållstillstånd

Under 2010 omfattade överenskommelsen 50 personer, 2011-2012 gällde samma överenskommelse som den nuvarande.

Under 2013 togs emot totalt 25 personer, 13 vuxna och 12 barn. 10 personer togs emot via Arbetsförmedlingens bosättningsenhet och 4 personer togs emot som anhöriga. Övriga 11 var personer som bosatt sig på egen hand inklusive 4 ensamkommande barn som fått uppehållstillstånd under året. 12 av de mottagna omfattas av Lagen om etableringsinsatser.

Under 2010-2012 togs emot totalt 61 personer, 30 vuxna och 31 barn. 16 av dessa togs emot från Migrationsverkets anläggningsboende eller, fr.o.m. 2011 från Arbetsförmedlingens bosättningsenhet, 13 personer var anhöriga, 5 personer var s.k. sekundärflyttade; personer som omfattas av schablonersättning och som på egen hand bosatt sig. 27 personer bosatte sig på egen hand eller var ensamkommande barn som fått uppehållstillstånd. 11 av de nyanlända omfattades av Lagen om etableringsinsatser.

Av de nyanlända som tagits emot är mer än hälften flyktingar från Afghanistan. Övriga nyanlända representerar elva olika länder.

Flyktingmottagningen är organiserad inom socialförvaltningens Individ- och familjeomsorg och ingår där i Stöd-och försörjningsenheten. En flyktingsamordnare på halvtid och en förste socialsekreterare på halvtid ansvarar för flyktingmottagning och handläggning av kompletterande försörjningsstöd för samtliga flyktingar.

Flyktingsamordnaren ansvarar för att ordna bostad, tar emot de nyanlända och ser till att all övrig kommunal verksamhet och service kommer dem till del samt ger socialt stöd och praktisk hjälp under etableringsfasen. Information och samverkan med berörda kommunala verksamheter och etableringshandläggare vid Arbetsförmedlingen är centrala delar av flyktingsamordnarens ansvar.

Den största utmaningen vid ett utökat flyktingmottagande är att bristen på hyreslägenheter är stor och att socialförvaltningen inte kan få tillgång till tillräckligt antal lägenheter genom GotlandsHem. Nyanlända vill helst bo i Visby. Socialförvaltningen bedömer att bosättning bör fungera även i centralorterna. Det finns behov av att skapa kontakter med och utöka samarbetet med privata hyresvärdar för att få tillgång till fler bostäder.

Vid ett ökat flyktingmottagande krävs ytterligare personalresurser för mottagande och samarbete med andra berörda aktörer. Det finns ett fungerande samarbete mellan flyktingsamordnaren och Arbetsförmedlingens etableringshandläggare. Det finns ändå behov av att ytterligare klargöra vad som ingår i Regionens respektive Arbetsförmedlingens uppdrag i samband med det första mottagandet. Det finns behov av speciella insatser för nyanlända som inte kan läsa och skriva på sitt modersmål och därför inte når målet att på sikt bli självförsörjande.

Det kan ta tid att få förskoleplats till nyanlända förskolebarn vilket medför att etableringsplanen fördröjs.

Socialförvaltningen ser behov av att fler verksamheter inom Regionen tar emot nyanlända som praktikanter.

Mottagande av ensamkommande barn

Socialnämnden har sedan 2008 överenskommelser med Migrationsverket och Länsstyrelsen om boendeplatser för ensamkommande barn. Nuvarande överenskommelse omfattar 18 boendeplatser, varav 4 asylplatser, för ensamkommande barn, pojkar i åldersgruppen 15-18 år. Individ- och familjeomsorgen ansvarar för att utreda barnens behov och för att beslut om placering fattas. Verksamheten bedrivs vid två HVB-hem, Haima 1 och 2 i Visby samt i ett antal utslussningslägenheter. Barnen tas emot som asylsökande och bor efter beviljat uppehållstillstånd kvar i boendet och/eller i utslussningslägenhet medan ett nytt barn anvisas till asylplats.

Sedan juni 2008 har 44 ensamkommande asylsökande barn tagits emot. 34 av dessa har beviljats permanent uppehållstillstånd. Fem barn väntar f.n. (april 2014) på beslut om uppehållstillstånd.

Socialnämnden gav 2012-14-14 (SON § 153) uppdrag åt socialförvaltningen att revidera överenskommelsen för att ta emot fler pojkar i samma åldersgrupp genom att utöka med ytterligare 9 HVB-platser. Förvaltningen har under 2013 inte kunnat lösa lokalfrågan för ett nytt boende; en lösning kommer att finnas efter sommaren 2014.

För att utveckla kvaliteten i verksamheten drivs med stöd av utvecklingsmedel från länsstyrelsen ett projekt med flyktingguider/coacher för de ensamkommande ungdomarna. Syftet är att öka förutsättningarna för ungdomarnas integration genom att med hjälp av coacherna underlätta etableringen i samhället, skapa nätverk, stödja språkinläringen samt ge socialt stöd. Projektet pågår 2014-2015. Det finns även behov av att utveckla sysselsättning och praktik för de ensamkommande ungdomarna.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen (HSF)

Regionen ska enligt hälso- och sjukvårdslagen erbjuda en god hälso- och sjukvård åt dem som är bosatta i regionen. Nyanlända ska således erbjudas hälso- och sjukvård på samma villkor som övriga kommuninvånare. Enligt lag om hälso- och sjukvård för asylsökande är regionen skyldig att erbjuda hälso- och sjukvård samt tandvård åt asylsökande. Lagen omfattar den som vistas i regionen och som ansökt om uppehållstillstånd i Sverige som flykting eller är skyddsbehövande enligt utlänningslagen, den som har beviljats uppehållstillstånd och som inte är folkbokförd, den som hålls i förvar enligt utlänningslagen samt den som vistas i Sverige med tidsbegränsat uppehållstillstånd. Asylsökande barn under 18 år ska ges vård i samma omfattning som de som är bosatta i regionen.

En vårdöverenskommelse finns mellan HSF och BUF; Hälsoundersökning av nyanlända barn och ungdomar med flykting-/invandrarbakgrund. Enligt överenskommelsen ska ett nyanlänt utlandsfött barn/ungdom som flyttar till Region Gotland snarast möjligt erbjudas hälsoundersökning, om det inte gjorts på annan ort i landet.

Socialförvaltningens flyktingsamordnare meddelar berörd verksamhet inom HSF om nyanlända barn. Ansvarsfördelningen mellan barnavårdscentral, skolhälsovård, primärvård och enheten för barn- och ungdomsmedicin är klargjord i överenskommelsen. Enligt uppgifter från primärvården fungerar överenskommelsen; dock är underlaget av nyanlända hittills litet och rutiner har inte hunnit sätta sig. Primärvården gör bedömningen att man klarar ett ökat antal hälsoundersökningar som följer vid ökat mottagande av nyanlända.

Det kan även vara aktuellt att genomföra hälsoundersökning av nyanlända vuxna som har uppehållstillstånd om sådan undersökning inte gjorts under asyltiden.

Flyktingsamordnaren bokar hälsoundersökning och meddelar behov av tolk för dessa.

Inom psykiatrin och primärvården saknas kompetens och resurser att behandla barn och ungdomar och vuxna som utsatts för trauma genom upplevelser av krig. Erfarenhet av att arbeta med dessa patienter saknas eftersom det historiskt funnits ett litet underlag. Behov av sådan traumabehandling bedöms av psykiatrin att öka vid ett ökat mottagande av nyanlända. För att möta detta behöver resurser tillföras primärvård och psykiatri.

Barn- och utbildningsförvaltningen (BUF)

BUF ansvarar för undervisning för nyanlända elever, dvs. elever som inte har svenska som modersmål och inte heller behärskar det svenska språket och som anländer nära skolstarten eller under sin skoltid. Med studiehandledning på modersmålet ska eleven kunna utveckla sina kunskaper i olika kursplaneämnen, trots att han eller hon inte behärskar det svenska språket.

BUF har organiserat undervisningen för nyanlända elever; såväl flyktingar som andra invandrare, i två internationella klasser. På Gråboskolan finns internationell klass för låg- och mellanstadieelever, på Solbergaskolan för högstadiet. Där finns kompetens att möta elever som till att börja med inte kan svenska. Att ordna tolk och modersmåls lärare beskrivs inte som ett problem trots att eleverna kan ha många olika modersmål. Möjligheter finns även att ordna undervisning på elevens modersmål på distans via it-

teknik, något som dock inte tillåts enligt skollagen. Eleverna får undervisning i slöjd, idrott, musik och bild tillsammans med skolans övriga elever och slussas efterhand över till ordinarie klasser.

Det finns ett bra och upparbetat system för informationsöverföring och samarbete mellan Flyktingmottagningen och skolan. För elever som inte är flyktingar finns inte information i förväg om dessa elevers behov.

De internationella klasserna har tidigare haft upp till 20 elever. Behovet har minskat under de senaste åren; f.n. finns c:a 10 elever per klass. Det kan årsvis vara stora variationer i antal barn i de familjer som tas emot. Ett ökat flyktingmottagande innebär ur BUF:s perspektiv att befintliga resurser i grundskolan utnyttjas bättre.

För närvarande är flertalet nyanlända elever bosatta i Visby. BUF anser sig kunna hitta lösningar även om elever kommer att bo utanför Visby.

Vid ett ökat mottagande ser BUF behov av beredskap och kompetens inom Hälso- och sjukvårdsförvaltningen för behandling av traumatiserade barn.

Förskola

BUF ansvarar även för att erbjuda förskoleplats till barn från ett år. Nyanlända barn har rätt till förskoleplats på samma villkor som andra barn. BUF uppfyller krav på modersmålsträning även i förskolan.

BUF anser att nyanlända barn skyndsamt ska få en plats i förskolan. För närvarande är väntetiden till förskoleplats i Visby fyra månader, kortare i övriga tätorter.

Vid ett utökat flyktingmottagande kommer BUF att planera för utbyggnad av förskoleplatser på Gotland. Samarbetet med flyktingmottagningen behöver utvecklas och gemensamma rutiner för bl.a. informationsöverföring bör utformas. En gemensam kunskapsbas och rutiner för att utveckla barnens introduktion i skolan och samhället behöver utarbetas.

Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen (GVF)

Gymnasieskolan

Nyanlända elever, såväl ensamkommande ungdomar som ungdomar som kommer till Gotland med sin familj, får sin undervisning på Rickard Steffengymnasiet. Eleverna är inledningsvis inte behöriga till ett nationellt program och deltar därför i introduktionsprogrammet språkin introduktion.

Syftet med språkin introduktion är att ge nyanlända en utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket som gör det möjligt att gå vidare i gymnasieskolan eller till annan utbildning. Språkin introduktion ska förutom svenska eller svenska som andra språk innehålla de grundskole- och gymnasieämnen som eleven behöver för sin fortsatta utbildning och som eleven inte har godkända betyg i.

För närvarande finns 14 elever på språkintröduktion. Inledningsvis får eleverna undervisning i svenska, bild, musik och idrott och deltar sedan i intröduktionsprogrammet med svenska och andra ämnen.

Skolan strävar efter att samordna så mycket som möjligt men ska samtidigt tillgodose individernas behov. Eleverna kommer vid olika tillfällen under terminen och har med sig olika studieförutsättningar och förkunskaper. Undervisningen sker därför i många grupper trots ett litet elevunderlag. Verksamheten är personalkrävande och medför ekonomiskt underskott.

Gymnasiestudierna upphör det året eleven fyller 19 år. Rickard Steffengymnasiet bedömer att det i de flesta fall innebär för kort tid för att eleven ska hinna uppnå målen för gymnasiekompetens. Elevernas integration bland andra elever fungerar väl enligt skolans uppfattning.

Rickard Steffengymnasiet ser gärna en fördubbling av antalet elever i språkintröduktion. Gymnasiet kan erbjuda en bra verksamhet om det blir fler elever. De befintliga resurserna inom språkintröduktionen skulle utnyttjas mera effektivt och det skulle underlätta organiseringen av verksamheten. Det skulle vara en fördel om nya elever kommer från samma språkområde.

Kommunal vuxenutbildning (Komvux)

Regionen erbjuder svenska för invandrare (SFI) och samhällsorientering för vuxna nyanlända på Komvux. För nyanlända ingår SFI och samhällsorientering i etableringsplanens insatser. För fortsatta studier efter SFI och även parallellt med SFI finns grundläggande vuxenutbildning för att uppnå grundskolekompetens och gymnasial vuxenutbildning inom Komvux.

SFI

SFI riktar sig till alla som har uppehållstillstånd och är folkbokförda på Gotland och som behöver lära sig vårt alfabet och/eller inte kan läsa eller skriva på sitt modersmål, vill lära sig grunderna i det svenska språket eller behöver ett betyg eller intyg för fortsatta studier. SFI består av fyra olika kurser; A, B, C och D, där förkunskaper i svenska avgör i vilken kurs studierna påbörjas. För närvarande deltar 112 elever med 48 olika nationaliteter i SFI. 11 elever är nyanlända flyktingar. (HT2013). Undervisningen är individanpassad och sker i små grupper i de olika nivåerna. Ett ökat flyktingmottagande skulle innebära ett effektivare utnyttjande av lärarresurserna, f.n. sju SFI-lärare.

En viktig del av SFI-undervisningen är praktikplatser för språkträning kombinerat med den teoretiska undervisningen. Språkpraktik erbjuds efter att eleven uppnått kurs C eller D vilket anses krävas för att eleven ska kunna tillgodogöra sig språkträningen. En praktksamordnare (0.25) ansvarar för att rekrytera praktikplatser och att erbjuda och matcha elever mot platserna. Ett utvecklingsarbete, SPRAO, pågår i syfte att integrera språkpraktik i undervisningen genom att strukturerat använda elevernas erfarenheter från arbetslivet i undervisningen. Språkpraktik anordnas huvudsakligen inom näringslivet och har i vissa fall lett till sommarvikariat. SFI-lärarna samarbetar med näringslivet även i

projektet Skapa språk, där språkinläring sker vid skapande möten med t.ex. konsthantverkare, lantbrukare, vid matproduktion eller inom byggbranschen.

Det finns önskemål från Arbetsförmedlingen om att nyanlända ska få praktik på ett tidigare stadium under SFI-studierna. Komvux har bedömt att praktik i ett tidigt skede bör ske i en mera ”skyddad” miljö och där handledare finns på plats. Resonemang förs med Arbetsförmedlingen för överenskommelse om lösningar.

Nyanlända som inte kan läsa och skriva på sitt modersmål kräver speciella insatser och individuella studieplaner.

Samhällsorientering

Samhällsorientering genomförs av Komvux enligt bestämmelserna i förordning (2010:1138) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.

Samhällsorienteringen syftar till att underlätta de nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet. Samhällsorienteringen ska ge en grundläggande förståelse för det svenska samhället och en grund för fortsatt kunskapsinhämtande. Målet ska vara att deltagarna utvecklar kunskap om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar, den enskildes rättigheter och skyldigheter i övrigt, hur samhället är organiserat och om praktiskt vardagsliv. Samhällsorienteringen ska omfatta minst 60 timmar.

”Stegert”

Regionens arbetsmarknadsenhet (AME) är organiserad i Komvux. Regionen har ett avtal med Arbetsförmedlingen om att ställa 200 praktikplatser inklusive arbetsplatser för Offentligt skyddat arbete till Arbetsförmedlingens förfogande i regionens verksamheter, ”Stegert”. Fyra personer ansvarar för verksamheten. Verksamheten är under uppbyggnad. Genom ”Stegert” ska praktik och arbetsprövningsplatser erbjudas inom etableringsinsatser även för nyanlända. ”Stegert” ses som en tillgång även för övriga SFI-elever och praktiksamordnaren har ett nära samarbete med ”Stegert”. Det har hittills inte varit aktuellt med praktik inom ”Stegert” för någon person med invandrarbakgrund. Under andra halvåret 2014 genomförs i samarbete med AME och Arbetsförmedlingen projektet ”Praktik med kunskapsfokus”, en förstudie med kartläggning av förutsättningar för hur arbetspraktik kan kompletteras med kompetensutveckling i syfte att öka värdet av praktiken. Bland målgrupperna finns personer med utländsk bakgrund.

Medborgarplatsen

I Komvux finns även Medborgarplatsen, en mottagning där elever som deltar i SFI kan få svar på frågor som gäller samhället, vägledning, stöd och praktisk hjälp i kontakter med myndigheter samt rådgivning i vardagliga problem. Två personer ansvarar för mottagningen tre timmar per vecka. Verksamheten har byggts upp med stöd av utvecklingsmedel från Länsstyrelsen.

GotlandsHem

Som kommunalt ägt bostadsföretag ska AB GotlandsHem bl.a. främja bostadsförsörjningen över hela ön genom att tillhandahålla goda bostäder. Företaget ska

Förstudie – förutsättningar för ökat flyktingmottagande på Gotland

inom ramen för en kostnadsmedveten och effektiv förvaltning sträva efter att hålla bostadslägenheter med rimliga hyresnivåer förenat med ett bostadssocialt ansvarstagande.

I GotlandsHems bestånd finns 5 300 lägenheter. Under 2013 berördes 18 % av lägenheterna av flyttning, inklusive studentlägenheter som har stor omflyttning. En andel av flyttningarna gällde direktbyten eller överlåtelse av kontrakt.

546 av flyttningarna resulterade i en faktisk lägenhet att hyra ut, 341 i Visby och 205 i övriga tätorter. Praxis är att merparten av lägenheterna ska förmedlas i den vanliga bostadskön. 82 lägenheter förmedlades som förturer, 71 i Visby (21 % av de tillgängliga lägenheterna där) och 11 i övriga tätorter (5 % av de tillgängliga lägenheterna i tätorterna). 61 av lägenheterna förmedlades som sociala förturer. Övriga förturer avsåg separation eller var förturer av medicinska skäl.

Antalet uppsägningar har minskat de senaste tre månaderna (jan 2014) jämfört med samma månader 2013.

I mars 2014 har väntetiden för dem som fått lägenhet i Visby varit c:a 5 år. Till nybyggda lägenheter har väntetiden varit kortare på grund av hög hyreskostnad. I Klinteham och Hemse har det inte varit väntetid. I Slite har det inte varit väntetid för mindre lägenhet. I Lärbro har väntetiden varit fem år till trerumslägenhet och ett år för mindre lägenhet.

De lägenheter som anvisas för mottagning av nyanlända fördelas inom ramen för sociala förturer. Under 2013 fick Flyktingmottagningen tillgång till fem lägenheter för nyanlända. Socialförvaltningen aviserar under året behovet av lägenheter för nyanlända familjer och ensamkommande ungdomar som ska flytta ut i eget boende. För 2014 finns beställning av 2 trerumslägenheter och 2 fyrrumslägenheter för nyanlända familjer och 8 enrumslägenheter för ensamkommande ungdomar.

GotlandsHem bedömer att fler lägenheter kan ställas till förfogande för nyanlända om lägenheter kan anvisas även i tätorterna utanför Visby. Under våren 2014 skulle då ytterligare 5-6 lägenheter kunnat anvisas.

Planerad nybyggnation av 84 lägenheter i flerfamiljshus i Visby kommer enligt GotlandsHems bedömning att ge effekter 2016 under förutsättning att hyresgäster från det egna beståndet väljer att flytta till en nyproducerad lägenhet.

Om andelen förturer totalt ska ökas och om fler lägenheter för nyanlända ska reserveras som en strategi för ökat flyktingmottagande krävs förändring av ägardirektiven genom politiska beslut. Om reserverade lägenheter inte utnyttjas krävs att AB GotlandsHem kompenseras för uteblivna hyresintäkter.

Bostadsförsörjningsplan

I Bostadsförsörjningsplan Region Gotland 2013-2018 bedöms behovet av hyresrätter som stort. Hyresrätter för normalinkomsttagare nämns som en bristvara på marknaden. Planen utgår från kalkylerat behov av tillskott av bostäder baserat på efterfrågan utifrån befolkningsutveckling. För nyinflyttade till Gotland gäller i allmänhet att man inte i första

skedet vill köpa sitt boende. Ett ökat flyktingmottagande bedöms ytterligare öka efterfrågan på hyresrätter.

Arbetsförmedlingen Visby

Arbetsförmedlingen Visby har två etableringshandläggare; totalt motsvarande 0,8 tjänst, varav en är huvudansvarig och arbetar 40 procent med etableringsuppdraget. Etableringshandläggaren upprättar etableringsplanen med varje nyanländ som omfattas av etableringsinsatser. Handläggaren ansvarar för samordning av insatserna, samverkan med andra berörda, uppföljning av rehabiliteringsplanen och har en kontrollfunktion med rapportering till Försäkringskassan. Hittills har Arbetsförmedlingen erfarenhet av totalt c:a 30 nyanlända i etableringsfas. Hälften av dessa har flyttat från Gotland. I mars 2014 är 17 personer aktuella.

Arbetsförmedlingen upphandlar etableringslotsar enligt lagen om valfrihetssystem (LOV). För närvarande finns två lotsföretag på Gotland; Lernia och Folkuniversitetet. Det finns behov av fler lotsföretag och det finns inga lotsföretag att tillgå på landsbygden.

Etablering av nyanlända är ett särskilt uppdrag hos Arbetsförmedlingen. Arbetsförmedlingen bedömer att det finns goda förutsättningar i form av resurser och arbetsmarknadspolitiska program för att korta vägen till arbete/studier för fler nyanlända. Det finns goda möjligheter att kombinera insatser i form av praktik och utbildning som på sikt leder till arbete inom flera av de områden där det finns arbetskraftsbrist på Gotland. Arbetsförmedlingen ser optimistisk på möjligheterna för nyanlända att få arbete. Nyanlända som lärt sig språket är attraktiva på arbetsmarknaden. Etableringstiden två år är dock enligt Arbetsförmedlingen för kort för att uppnå målen.

Det är inga väntetider för att nyanlända ska få tillgång till SFI. SFI finns dock inte under under sommaren, vilket kan påverka etableringsprocessen. Även väntetider till förskoleplats kan medföra att etableringsplanen drar ut på tiden.

Avtalet med Regionen om praktikplatser inom ”Steget” för matchning mot arbete är nytt och dialog med ”Steget” planeras kring nyanlända. Det finns önskemål att Regionen öppnar upp fler platser inom administration, vaktmästeri och annan service, IT och utbildning.

Bristen på bostäder ses som det största hindret för att öka flyktingmottagandet på Gotland.

Ett ökat flyktingmottagande ställer krav på att nyanlända får tillgång till ett socialt sammanhang och samvaro med andra. Detta kan ske genom exempelvis faddersystem och introduktion till fritidsaktiviteter och föreningsliv. Arbetsförmedlingen bedömer att det finns behov av regional samordning av dessa insatser.

Privata hyresvärdar

Fem privata hyresvärdar med hyresfastigheter har kontaktats med frågor om möjlighet och inställning till att bidra med lägenheter vid ett ökat flyktingmottagande.

Efterfrågan på lägenheter är större än tillgången hos de tillfrågade hyresvärdarna med undantag för två lediga lägenheter på landsbygden utanför tätort (februari-mars 2014). En hyresvärd i Hemse förväntar omsättning på lägenheter om några år.

Överlag ser de privata hyresvärdarna inga problem med att hyra ut till nyanlända när lägenheter blir lediga. Några hyresvärdar önskar garantier för att hyra ut för att undvika att hamna i situationer som man inte kan ta sig ur. Det finns en oro att det kan bli fråga om tillfälligt boende. En hyresvärd erbjuder sig att bygga modullägenheter om regionen ställer tomtmark till förfogande.

Näringslivet

Samtal har förts med representanter för Svenskt Näringsliv, Företagarna Gotland, LRF, Lövsta lantbrukscentrum och Finsam Gotland.

Även om arbetsmarknaden på Gotland är begränsad, arbeten som inte kräver gymnasiekompetens är få och arbetsmarknaden är säsongbetonad bedömer representanter för näringslivet att det finns möjliga arbetstillfällen inom flera branscher, t.ex. lantbruk, byggindustri och handel. Cementa i Slite har varje år behov av att anställa personal med eftergymnasial teknisk utbildning.

Vid ett ökat flyktingmottagande bedömer man möjligheten att ordna praktikplatser inom det privata näringslivet som relativt god. Med rätt villkor för arbetsgivarna torde det inte vara något problem att ta emot praktikanter eller personer i arbetsmarknadsinsatser. Många företagare bedöms vilja bidra av humanistiska skäl. Arbetsplatser med mer än fem anställda har ofta arbetsuppgifter som behöver utföras utöver kärnverksamheten. Det är viktigt att mottagande av praktikanter inte blir en belastning för företagaren. Arbetsförmedlingen upplevs som byråkratisk. Det krävs att en hängiven person aktivt kontaktar och informerar företagarna om regelverk och vad som gäller i form av ansvar och möjliga ersättningar .

I en rapport publicerad av Företagarna konstateras att det är den privata sektorn och framförallt småföretag som är bäst på att nyanställa personer födda utomlands. Småföretagare på Gotland har gett positiv respons på och deltar med praktikplatser i projektet ”Unga Jobb”.

Inom lantbruket finns efterfrågan på lantarbetare. Stora och rationella gårdar har behov av att anställa och det råder brist på avbytare. Eleverna på Lövsta har arbete när de kommer ut. Lantbrukare anställer idag personer från de baltiska länderna för att fylla behovet. Stora gårdar som har anställda kan ofta ordna boende.

LRF bedömer att lantbrukare är positiva till att ta emot praktikanter och konstaterar att det varit lätt att ordna praktikplatser utan speciella marknadsföringsinsatser t.ex. i projektet ”Unga Jobb”. Anställning inom lantbruk kräver dock utbildning och för praktik behövs oftast körkort. Det är viktigt att praktiken inte medför några kostnader för lantbrukaren och att försäkringsfrågor är lösta. På Lövsta lantbrukscentrum finns idéer om att anordna arbetsmarknadsutbildning inom s.k. gröna näringar i samarbete med Arbetsförmedlingen kombinerat med studier i yrkessvenska genom SFI.

Såväl Svenskt Näringsliv som LRF är positiva till att bidra genom att informera sina medlemmar om behovet av praktikplatser för nyanlända.

Finsam Gotland har mycket positiva erfarenheter av att kunna rekrytera arbetsträningsplatser och praktik inom det privata näringslivet till sina projektdeltagare. En viktig erfarenhet är att det krävs en drivande, nära och personlig kontakt med arbetsgivarna för att uppnå resultat.

Fackliga organisationer

De fackliga organisationer som är representerade i regionens centrala samverkanskommitté ser ett ökat flyktingmottagande på Gotland som en tillgång. Det finns behov av att anställa personal i regionens verksamheter framöver och en ökad mångfald är positiv.

De fackliga företrädarna lyfter fram att det med tanke på arbetsbelastning är viktigt att personal som fungerar som praktikhandledare på de olika arbetsplatserna inom regionen har tid avsatt för att ansvara för sitt handledningsuppdrag.

Att nyanlända lär sig svenska är av stor vikt vid etableringen. Det är angeläget att motverka att kvinnor missar SFI-undervisning vid föräldraledighet genom att finna former för att erbjuda dem tillgång till annan gemenskap under ledigheten för möjlighet att upprätthålla språket.

Idéburna organisationer

Rädda barnen Distrikt Gotland

I arbetet för barns rättigheter är en av Rädda Barnens strategier att arbeta för att öka integreringen av flyktingbarn och deras familjer genom att erbjuda aktiviteter för dessa.

Rädda Barnen erbjuder läxhjälp varje vecka på Träffpunkt Gråbo och på Kupan i Visby. Läxhjälpen har även en social funktion. På sommaren arrangeras ett ungdomsläger. Rädda Barnen är engagerad i Internationell kör för vuxna och ungdomar i samarbete med Kulturskolan. Rädda Barnen deltar i arbetet med att ta emot nyanlända familjer och ensamkommande flyktingbarn och engagerar sig även i enskilda familjeärenden, t.ex. flyktingfamiljers återförening,

Som en del i Flyktingmottagningens introduktionsarbete kan kontakt med Rädda Barnen etableras genom hembesök tillsammans med Rädda Barnen hos nyanlända barnfamiljer som så önskar.

Rädda Barnen har en stor öppenhet för att samarbeta med regionen vid ett ökat flyktingmottagande. Rädda Barnen har erfarenhet av och bedömer att det finns goda möjligheter att rekrytera kontaktfamiljer för nyanlända bland medlemmarna och att ordna kontaktskapande aktiviteter.

Rädda Barnen bedömer att regionen för att utveckla flyktingmottagandet bör satsa på en regional samordnare som bl.a. kan samordna de insatser som kan erbjudas av frivilligorganisationerna.

Demokrati för barns framtid Visby (DBF)

DBF arbetar tillsammans med Rädda Barnen och Röda Korset med integration på Gotland. Verksamheten går ut på att ge invandrarungdomar en aktiv fritid och att skapa naturliga mötesplatser mellan olika grupper i samhället.

DBF samlar varje lördag 30-40 barn från sju år för olika idrottsaktiviteter. Syftet är att hitta en aktivitet som passar det enskilda barnet och att i samarbete med föräldrarna hitta aktuell idrottsförening för barnet. En viktig aktivitet är simning; många nyanlända, framförallt flickor saknar simkunskaper. DBF anordnar även läger, utflykter och internationella fester.

Deltagaravgiften kan i vissa fall vara ett hinder för barn att delta i en idrottsförening.

Röda korset

I Röda Korsets uppdrag ingår att arbeta för integration. Regionen har ett välfungerande system som gör att efterfrågan inte är så stor för den lilla grupp nyanlända som finns idag. Röda Korset har vilja och förmåga att bidra med aktiviteter vid ökad flyktingmottagning. Föreningen har tillgång till en central flyktingspecialist.

Kupan finns i Visby och i flera av centralorterna som mötesplats mellan svenskar och invandrare. På Kupan i Visby har startats en ”träna svenska-grupp” med utgångspunkt i besökarnas behov. Diskussioner pågår om att bidra med handledare vid övningskörning för ensamkommande ungdomar. Internationell fest anordnas på Gråbo.

Röda Korset tar emot praktikanter för arbetspraktik under etableringsfasen och har möjlighet att utöka sina insatser för att ge sysselsättning.

Röda Korset stödjer asylsökande genom att erbjuda tillgång till dator och kopiering under asylprocessen.

Röda Korset efterfrågar dialog med regionen om vilka behov de nyanlända personerna har i samband med att de anländer. Utifrån de behov som finns är Röda Korset öppet för och ser möjlighet att starta olika former av aktiviteter.

Kyrkor

De kristna församlingarna på Gotland samarbetar i Gotlands kristna råd. I de kristna församlingarna finns en stor öppenhet, engagemang och förmåga att bidra vid mottagande och integration av nyanlända. Förutom verksamhet som direkt riktar sig till dem som har en religiös tillhörighet kan församlingarna erbjuda verksamheter som riktar sig till alla, som ungdomsarbete och scoutverksamhet. Församlingarna har mycket goda möjlighet att skapa mötesplatser där nyanlända oavsett trosinriktning får möjlighet att etablera kontakter och lära känna nya människor. Församlingarna skulle även kunna bidra genom att läxhjälpverksamhet och språk-caféverksamhet.

Genom ett rikt kontaktnät har församlingarna goda förutsättningar att medverka vid rekrytering av ”fadderfamiljer” eller kontaktpersoner. Församlingarna erbjuder sig även att inventera hyresbostäder för nyanlända bland sina församlingsmedlemmar.

Gotlands kristna råd betonar vikten av samordning och att utveckla flyktingmottagandet i samverkan mellan regionen och det civila samhället. Nationellt har församlingarna erfarenhet och kompetens när det gäller integration. Exempelvis har Svenska kyrkan tillgång till sakkunnig i integrationsfrågor.

Gotlands idrottsförbund

Gotlands idrottsförbund har genom 180 idrottsföreningar spridda över hela Gotland ett rikt utbud av aktiviteter. Idrotten har goda förutsättningar och vilja att engagera sig vid ökat flyktingmottagande. Idrotten är universell och erbjuder konkret integrations- och skapande insatser. I idrottsförbundets värdegrund ingår allas rätt att vara med - alla som vill ska kunna vara med utifrån sina förutsättningar.

Ett par föreningar i Visby tar ansvar för att organisera idrott för de ensamkommande ungdomarna genom t.ex. gruppaktivitet med möjlighet att prova på olika idrotter. Det har dock varit problem angående de kostnader som uppstår för deltagare.

För barn 7-9 år finns ”Sportis”, en prova-på-verksamhet där nätverk av föreningar medverkar och introducerar olika idrotter. ”Sportis” finns i Visby och i tätorterna över hela ön. Verksamheten marknadsförs via skolan för att nå alla barn.

Gotlands idrottsförbund kan ta fram ett material om idrottsföreningarnas utbud för olika åldrar för exempelvis etableringslotsarna och andra som kommer i kontakt med nyanlända samt anordna informationsmöten om materialet.

Stödet till sektorn från regionen minskade i början av 2000-talet. I takt med minskat stöd har avgifterna ökat inom alla idrotter vilket även minskat möjligheten för alla att kunna delta utifrån de ekonomiska förutsättningarna.

Studieförbund

Studieförbunden har ett folkbildningsuppdrag med ekonomiskt stöd från staten och regionen för att de olika bildningsformerna; studiecirklar, kurser och kulturarrangemang, ska bli tillgängliga för alla. Typiskt för folkbildningen är den enskildes delaktighet och de demokratiska arbetsformerna. De fem studieförbund som intervjuats i samband med förstudien har sinsemellan olika inriktningar och verksamhetsmål. Gemensamt finns en positiv syn på ett ökat flyktingmottagande på Gotland och en vilja till engagemang för att bidra med utgångspunkt från studieförbundets uppdrag. Studieförbunden anordnar verksamhet med stöd av statliga och kommunala bidrag och har inga egna medel att skjuta till. Avgifter tas ut för vissa studiecirklar och kurser. Studieförbunden kan även anordna uppdragsutbildningar där beställaren ersätter vissa kostnader.

ABF

ABF är partipolitiskt obundet, men studieförbundets värderingar sammanfaller med arbetarrörelsens. Traditionellt engagerar sig ABF i invandrarverksamhet med inspiration och stöd till att bilda invandrarföreningar och att utbilda i föreningskunskap. Generellt kan ABF erbjuda mötesplatser av olika slag där nyanlända får möjlighet att möta svenskar.

ABF finns på hela ön genom sina medlemsorganisationer och har sin styrka i nätverk av personer som fångar upp behov. Genom sådana kontakter har ABF börjat i liten skala med att erbjuda nyanlända kvinnor multikulturell mötesplats på Gråbo och Bingeby.

Bilda

Studieförbundet Bilda är ett studieförbund som finns till för kyrka och samhälle. Bilda har en självständig roll som bildningsförbund i förhållande till medlemsorganisationerna. Bilda har stor erfarenhet med omfattande verksamhet för invandrare i Stockholm och Södertälje. Där anordnar förbundet i samarbete med medlemsorganisationerna språkcafé och språkundervisning i syfte att ta emot och ge möjlighet för nyanlända att finna gemenskap och komma in i aktiviteter. Vid ökat flyktingmottagande får studieförbundet kännedom om behovet av verksamhet genom medlemsorganisationerna och regionen.

Folkuniversitetet

Folkuniversitetet är partipolitiskt obundet och fristående från religiösa och fackliga intressen. Folkuniversitetet är etableringslotsföretag på uppdrag av Arbetsförmedlingen och har även ett samarbete med Arbetsförmedlingen i ett projekt inom ungdomsgarantin. Folkuniversitetet har erfarenhet av att anordna orienteringskurs på uppdrag av Komvux. Om behov finns kan Folkuniversitetet åta sig uppdragsutbildning t.ex. i svenska eller orienteringskurs med särskild inriktning.

Studieförbundet Vuxenskolan

Vuxenskolans grundorganisationer är Centerpartiet, Folkpartiet och Lantbrukarnas Riksförbund (LRF). Vuxenskolan satsar på att erbjuda verksamhet som är tillgänglig för alla, dvs. oavsett språk, etnicitet eller funktionsnedsättning. Vuxenskolans erfarenhet är att nyanlända i regel inte har erfarenhet av folkbildning och av att man kan få stöd i att bilda föreningar. Föreningskunskap och att delta i nätverk kan underlätta för nyanlända att komma in i nya sociala sammanhang. Vuxenskolan vill ta vara på kompetensen hos nyanlända som lärt sig svenska genom att engagera dem som cirkelledare.

Vuxenskolan kan anordna uppdragsutbildningar utifrån kartlagda behov hos nyanlända, t.ex. cykling, simning, ”svensk matlagning”. Vuxenskolan anordnar språkträning i samarbete med Röda Korset.

Sensus

Sensus bygger på en helhetssyn som utgår från en kristen värdegrund och är partipolitiskt obunden. Verksamheten utgår från demokratiska värderingar och respekt för den enskilda människan. Livsfrågor och mångfald är viktiga teman.

Sensus har för närvarande ingen specifik verksamhet riktad till nyanlända men har en positiv inställning till att möta de behov som uppstår vid ökad flyktingmottagning. Sensus har haft kontakt med Mångkulturella föreningen i Visby angående behov av t.ex. föreningskunskap.

Mångkulturella föreningen i Visby

Mångkulturella föreningen i Visby är öppen för och samlar invandrare från många olika länder. Föreningen har en lokal som är öppen dagligen. Föreningen har barngrupper där barn med samma språk för möjlighet att tala sitt modersmål.

Förutsättningar vid etablering i tätorterna

För att få en uppfattning om förutsättningarna för etablering av nyanlända i tätorter utanför Visby har samtal har förts med företrädare för utvecklingsbolagen i Hemse, Lärbro och Slite, med föreningen Klintetraktens framtid samt med ansvarig för projektet Provbo Gute i Fårösund och rektor vid Fårösundsskolan om förhållandena i Fårösund.

Sammantaget framkommer en mycket positiv inställning och vilja när det gäller etablering av nyanlända i de tillfrågade tätorterna. Tätorterna beskrivs som trygga och bra platser där nyanlända skulle finnas sig till rätta, få ett socialt sammanhang och kunna integreras. Det finns en fungerande infrastruktur med närhet till god service och bra utbud av affärer, rikt föreningsliv med aktiva idrottsföreningar, bra biblioteksverksamhet och kulturutbud. Det finns tillgång till barn- och ungdomsverksamhet. Röda Korsets har aktiv Kupan-verksamhet i tätorterna. I Hemse och Fårösund finns simhall, i Hemse även ishall. Klintehamn ser en möjlighet till ytterligare service på orten, av t.ex. socialtjänst och Arbetsförmedling, om nyanlända bosätter sig. Föreningarna beskriver kommunikationerna som goda med bussförbindelse till Visby där restiden från de olika orterna varierar från en halvtimme upp till en timme.

Det finns möjligheter till språk- och arbetspraktik i tätorterna. Lärbro lyfter fram möjlighet till praktik inom gröna näringar utanför tätorten. Slite bedömer möjligheterna att få en anställning inom orten som goda. I Slite och Klintehamn framhålls att det är en fördel om SFI-undervisning kan bedrivas på orten. I Hemse och Fårösund anses Folkhögskolan och Lärcentrum vara tillgångar när det gäller vuxnas utbildning.

Samtliga välkomnar att ett ökat flyktingmottagande innebär fler elever i grundskolorna och önskar att nyanlända barn integreras i skolan på orten.

Föreningarna bedömer att enstaka familjer inte bör bosättas och ser fördelarna av att nyanlända har trygghet i kontakt med andra nyanlända. Föreningarna ser vikten av att medverka till att bygga upp sociala kontakter och lyfter fram behovet av att erbjuda nyanlända ”fadderfamiljer” för att underlätta integration i den nya miljön. Det finns underlag i befolkningen inom tätorterna att rekrytera personer som vill engagera sig som faddrar och man poängterar att denna insats kräver samordning. Flera av orterna har erfarenhet från tidigare flyktingmottagning och beskriver ett levande engagemang från ortsbefolkningen i samband med det.

Bristen på bostäder i form av hyresrätter lyfts fram som ett grundläggande problem av samtliga orter. Väntetiden för bostad upplevs som längre än den faktiska väntetiden enligt GotlandsHems statistik. I Hemse är det ett problem t.ex. för folkhögskolans elever att hitta bostad. Man ser där inte fördelen med att prioritera bostad för nyanlända framför bostad för de människor som redan finns på orten eftersom det inte ger något totalt tillskott i befolkning på orten. I Slite har Cementa svårt att hitta bostäder för

nyanställda och man ser det som en tröskel för utvecklingen av orten och samhället att det inte byggs lägenheter. Samtidigt finns många idéer och tankar om hur bostadsfrågan kan lösas. Omsättningen på lägenheter har ökat i Hemse det senaste året. Det finns bostäder som står tomma på landsbygden omkring Hemse. Enligt uppgift kommer en privat hyresvärd att bygga lägenheter i Klintehamn. Det finns förhoppningar om att Forsagården i Lärbro byggs om till lägenheter. Där kan också finnas småhus som är svårsålda där fastighetsägare kan tänkas vilja hyra ut. Det kan dock behövas garantier vid uthyrning. Regionen äger fastighet i Slite som skulle kunna byggas om till lägenheter för uthyrning. Där finns också obebyggd tomtmark. I Fårösund finns fastigheter som inte används och som skulle kunna byggas om.

”Överenskommelsen”

Överenskommelse mellan regeringen, idéburna organisationer inom det sociala området och Sveriges kommuner och landsting (2008), ”Överenskommelsen” syftar till att utveckla relationerna och tydliggöra rollerna mellan aktörerna.

En dialog pågår mellan företrädare för Region Gotland och de idéburna organisationerna i syfte att få till stånd ett utvecklat samarbete framförallt inom den sociala sektorn och en lokal överenskommelse där man enas om hur samverkan ska se ut. En överenskommelse på nationell nivå finns även med de idéburna organisationerna inom integrationsområdet. Den gemensamma visionen är där att idéburna organisationer spelar en viktig roll under alla olika delar av individens etablering och att det ligger i det offentliga intresse att synliggöra det som idéburna organisationer kan erbjuda nyanlända.

Intervjuer med etablerade flyktingar

I förstudien har samtal förts med två personer som etablerat sig på Gotland efter att ha anlänt som flyktingar för mer än tio år sedan. Syftet med samtalen var att få en bild av vad som bidragit till att personerna valt att bosätta sig och stanna kvar på Gotland. Resultaten av samtalen kan inte generaliseras. De intervjuade lyfter fram följande teman som viktiga för deras integration.

Platsen

Gotland är en lugn och trygg miljö för barn att växa upp i. Det har varit lätt att uppfostra barn på Gotland och det har varit perfekt för barnen att växa upp här. Barnen fick mycket uppmärksamhet i skolan och lärde sig snabbt svenska.

Det var ett aktivt val att bosätta sig på Gotland för att undvika ett invandrartätt område där det skulle bli svårare att komma in i det svenska samhället och lära sig språket.

Språket

Språket är en nyckel och den viktigaste förutsättningen för att få arbete. Det är viktigt att utnyttja alla möjligheter att lära sig – genom praktik och genom människor man möter, och att det får ta tid. Det har gått att kombinera SFI med arbete men det är en fördel för språkstudierna att man inte måste tänka på att arbeta för att tjäna pengar i början.

Sociala sammanhang

Det gick att snabbt få svenska vänner genom att själv vara aktiv och bjuda in.

Det fanns föreningar med verksamhet som samlar både svenskar och nyanlända vilket bidrog till att få kontakt med både utländska och svenska vänner. Att vara aktiv i invandrarförening är viktigt för gemenskap med personer från samma land och för att få möjlighet att prata sitt modersmål. I en förening kan nyanlända få tillfälle att prata med andra som varit längre i Sverige. De som har erfarenhet kan bidra till förståelse för svenska normer, t.ex. när det gäller barnuppfostran. Att det fanns tillgång till idrott och andra aktiviteter har också varit viktigt.

Det är viktigt med samhällsinformation för att komma in i samhällslivet. Det är bra att det ingår i introduktionen nu. Det är också bra att det numera finns en Flyktingguide om Gotland på flera språk.

Arbete

Det gick att få arbete. Att man får ett arbete är väsentligt för att stanna kvar.

Många flyttar för att det är brist på jobb. Om fler ska vilja flytta hit måste arbete kunna garanteras.

Bidraget till regionens utveckling

Flyktingmottagandet är ett solidariskt ställningstagande för personer som tvingas lämna sina hemländer. Flyktingmottagande kan även ge positiva effekter på befolkningstillväxten. Ett av målen i Vision 2025 är att öka befolkningmängden på Gotland till 65 000 personer. Samtidigt visar prognos av befolkningsutvecklingen på Gotland 2013-2021 på en negativ befolkningsutveckling. I Strategisk plan och budget 2014-2016 Region Gotland konstateras att den vuxna arbetade befolkningen förväntas minska med 3 procent medan antalet äldre förväntas öka med 7 procent. En åldrande befolkning leder till ökad efterfrågan på arbetskraft. Ett ökat och gott flyktingmottagande som leder till att nyanlända väljer att bo kvar på Gotland kan bidra till befolkningstillväxten, vilket anses vara avgörande för att stärka finansieringen av den offentliga välfärden och trygga tillgången på arbetskraft i näringslivet.

Ekonomiska effekter

Statliga ersättningar

Fr.o.m. 2014 gäller att kommuner som träffat överenskommelse om mottagande får en årlig grundersättning för att administrera och driva flyktingmottagning motsvarande fem prisbasbelopp. Summan för 2014 är 222 000 kronor. Därutöver får kommunen prestationsbaserad ersättning för ett s.k. högt mottagande och prestationsbaserad ersättning efter anvisning.

Ersättningen för högt mottagande är beroende av kommunens mottagande under två på varandra följande år. Mottagandet under det första året utgör grund för vilka kommuner som ska få ersättning och med vilket belopp per bosatt person dessa kommuner ska få

ersättning under det följande året. Kommuner som i förhållande till sin folkmängd tagit emot fler personer än som motsvarar medianvärdet hos samtliga kommuner får ersättning enligt en trappstegsmodell. Den högsta ersättningen är 15 000 kronor, den lägsta 5 000 kronor per nyanländ.

Den prestationsbaserade ersättningen efter anvisning är 15 000 kronor för varje nyanländ person som kommunen tar emot under året som är kvotflykting eller är anvisad från Migrationsverkets anläggningsboende.

Kommunen har också rätt till en schablonersättning per mottagen person. Schablonersättningen, 82 900 per person under 65 år, avser kostnader för mottagande och praktisk hjälp i samband med bosättning, särskilda introduktionsinsatser inom skola, förskola och fritidshem, utbildning i SFI, samhällsorientering, tolkning och andra insatser för att underlätta etablering i samhället.

Nyanlända som deltar i etableringsaktiviteter har rätt till etableringsersättning och ska i regel inte behöva försörjningsstöd. Kommunen har dock det yttersta ansvaret enligt socialtjänstlagen och det finns situationer där det blir aktuellt med ekonomiskt bistånd. Kommunen kan behöva betala ut initialt ekonomiskt bistånd efter det att individen har beviljats uppehållstillstånd tills det att individen får etableringsersättning och andra ersättningar från statliga myndigheter (det s.k. glappet). Kommunerna får en särskild engångsschablon för varje mottagen nyanländ som ska täcka kostnaderna för detta initiala bistånd. Kommunen kan även få ersättning för vissa hyreskostnader i avvaktan på att den nyanlände flyttar in i den bostad som reserverats. Ersättning lämnas med högst 12 000 kronor och betalas ut i efterskott efter ansökan.

Kommunen har ansvar för ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen för nyanlända som på grund av sjukdom eller annan nedsättning av prestationsförmågan inte alls kan ta del av etableringsinsatser. Kommunen kan också behöva gå in med kompletterande försörjningsstöd för personer som har etableringsplan på hel eller deltid men som inte kan försörja sig på den etableringsersättning de får. Kommunen kan återsöka faktiska kostnader i de flesta av dessa fall. Kommunen har också ansvar för nyanlända som efter etableringsinsatser inte kan försörja sig genom arbete eller på annat sätt.

Vidare får kommunerna i vissa fall ersättning för vissa särskilda kostnader, till exempel för försörjningsstöd till personer som på grund av sjukdom eller nedsatt prestationsförmåga inte kan delta i etableringsaktiviteter och för ensamkommande barn. Kommunerna kan även få ersättning för särskilda kostnader för stöd och service för äldre, sjuka eller personer med funktionsnedsättning.

Statlig ersättning utgår för hälsoundersökning och i vissa fall för kostnader för hälso- och sjukvård. Hälso- och sjukvården kan via ansökan till Migrationsverket få statlig ersättning för genomförda hälsoundersökningar under förutsättning att en undersökning inte redan genomförts. Hälso- och sjukvården kan även få ersättning för varaktig vård om vårdbehovet bedöms vara i minst tre år där de sammanlagda kostnaderna är minst 60 000 kronor per person under en tolv månadersperiod. Personens sjukdom eller funktionshinder ska ha funnits vid första mottagandet i kommunen eller på annat sätt ha ett direkt

samband med personens situation som skyddsbehövande. Det kan till exempel vara fysiska eller psykiska skador på grund av krig.

Kostnadsutjämnings effekter vid flyktingmottagning

Utjämningsystemet har som huvudsyfte att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för alla kommuner och landsting att kunna tillhandahålla sina invånare service oberoende av skattekraft och opåverkbara strukturella kostnader. Såväl inkomstutjämnning som kostnadsutjämnning påverkas vid befolkningsförändringar, t.ex. vid flyktingmottagning. Vid beräkning av skatteintäkter och inkomstutjämnning ska personen vara folkbokförd i kommunen 1 november året före budgetåret för att tillgodoräknas kommunen.

Kostnadsutjämnings effekter uppstår dels genom att befolkningen ökar, dels genom delmodellen Barn och ungdomar med utländsk bakgrund. Bidragen i kostnadsutjämnningen beror i hög grad på vilken åldersgrupp individen tillhör. Barn och unga genererar höga bidrag och särskilt äldre-äldre ger högt bidrag. Detta beror på systemets konstruktion som är baserat på vilka beräknade genomsnittskostnader individer i en viss ålder innebär för kommunen.

Skatteintäkter och utjämningsbidrag påverkas i hög grad av antalet kommuninvånare. Om det gäller ett större antal personer där åldrarna varierar är det rimligt att anta att intäktsförändringen per person är densamma som genomsnittet av skatteintäkter och statsbidrag per invånare dvs. cirka 76 tkr per invånare för Gotland. Detta kan antas gälla även för flyktingar som folkbokförs här. Härvid gäller också att kostnadssidan i regionens budget påverkas, men inte nödvändigtvis i samma omfattning.

Ekonomiska effekter av befolkningsökning beror mycket på marginalkostnaden för ökningen. Denna kostnad är ofta svår att beräkna. T.ex. ger fullbelagda skolor och äldreboenden höga marginalkostnader medan små klasser och vakanser i äldreboenden ger låga marginalkostnader.

I kostnadsutjämnningen ingår fr. o. m år 2000 en delmodell för Barn och ungdomar med utländsk bakgrund. Många barn med utländsk härkomst har behov av särskilt stöd både inom barnomsorgen och i skolan, vilket inte fångades in i de tidigare delmodellerna. Behovet av extra insatser sades vara särskilt stort i kommuner med invandrartäta stadsdelar. Delmodellen innebär att kommuner med högre andel barn och ungdomar med utländsk bakgrund får 75 kr per invånare * (antal procentenheter för kommunen – genomsnittligt antal procentenheter för riket). Kommuner som har lägre andel ungdomar med utländsk bakgrund än riksgenomsnittet får noll kr per invånare.

För Gotland gäller att vi inte får något sådant bidrag. I stället bidrar Gotland i kostnadsutjämnningen till detta år 2014 med ca 119 kr per invånare vilket motsvarar ca 6,8 Mkr.

Kostnader

Socialförvaltningen

De statliga ersättningarna har hittills finansierat Flyktingmottagningens åtaganden; personal, drift och kostnader för de ansvarsområden som ligger inom schablonersättningen.

Vid ett faktiskt mottagande av nyanlända som uppfyller nu gällande överenskommelse skulle regionens sammanlagda grundersättning och prestationsbaserad ersättning uppgå till 670 000 kronor.

Intäkten i form av schablonersättning per mottagen person periodiseras då den ska täcka kostnader för den nyanländes första två år.

Under den senaste treårsperioden när mottagandet varit lågt har Flyktingmottagningen uppvisat positivt resultat med i genomsnitt 360 000 kronor per år. Kostnaderna för ekonomiskt bistånd under etableringsfasen varierar mycket under dessa tre år.

Etableringstiden på två år är i regel för kort för att uppnå målet att den enskilde blir helt självförsörjande genom arbete eller studier. I Arbetsförmedlingens nationella årsredovisning 2013 redovisas resultat för dem som lämnat etableringsuppdraget (7900 personer). 23 procent av dessa arbetade eller studerade och 42 procent fick fortsatt stöd från Arbetsförmedlingen i någon form av arbetsmarknadspolitiskt program.

Många behöver ekonomiskt bistånd i form av försörjningsstöd efter de första två åren bl.a. som komplement till aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning. Vid ett ökat flyktingmottagande är det därför rimligt att räkna med ökade kostnader för försörjningsstöd. Dessa kostnader faller inom ansvaret för Individ-och familjeomsorgens ordinarie budget för försörjningsstöd vilken delvis har balanserats genom det positiva resultatet för Flyktingmottagningen.

Beräknat på totala kostnaden för försörjningsstöd till alla hushåll på Gotland 2013 var genomsnittskostnaden per hushåll 37 346 kronor. Genomsnittskostnaden varierar för olika hushållstyper från 34 820 för ensamstående utan barn till 51 820 för en familj med två vuxna med barn.

Hälso-och sjukvårdsförvaltningen

Den statliga ersättningen för hälso- och sjukvårdskostnader är begränsad och villkorad på ett sätt som bedöms medföra att en stor del av vårdkostnaden vid behandling av psykiskt trauma behöver finansieras av regionen genom tillskott av medel. Det bör beaktas att de resurser som behöver tillföras är kompetenser som redan idag är svårrekryterade.

Marknadsföring av Gotland som en plats att flytta till

Genom Överenskommelsen om mottagande och bosättning av nyanlända invandrare har regionen möjlighet att ta emot nyanlända som anvisas av Arbetsförmedlingens bosättningsenhet och kvotflyktingar för vidarebosättning som anvisas av

Migrationsverket. Under förstudien har styrgruppen fått gemensam information om respektive myndighets uppdrag och arbetssätt.

Anvisning av Arbetsförmedlingens bosättningsenhet

Arbetsförmedlingens bosättningsenhet har ambitionen att ordna bosättning på en ort med goda möjligheter till arbete/utbildning. Nyanlända anvisas för bosättning i en kommun efter matchning av de nyanländas kompetens utifrån arbetsmarknadens behov av arbetskraft för att rätt person ska komma till rätt kommun. Yrke på två års sikt, tillgång till relevanta utbildningsmöjligheter och särskilda behov inom familjen är kriterier som vägs in vid matchningen. När det finns tillgång till en bostad i en kommun som överensstämmer med kriterierna och kommunen och bosättningsenheten är överens föreslås den nyanlända bosättning. Den nyanlända får endast ett erbjudande om bosättning och måste vara beredd att flytta till en ny ort. Erfarenheten är att personer/familjer tackar nej till bosättning på Gotland. Skälen kan vara att Gotland är en okänd plats för många och att man inte känner till att det bor landsmän inom samma språkgrupp som den man själv tillhör i regionen. De nyanlända väljer då att själva ordna sitt boende exempelvis genom att flytta till släktingar i de kommuner som tagit emot många nyanlända.

För att underlätta valet av Gotland behövs presentation och marknadsföring av regionen. Utförlig beskrivning av förhållandena på den nya bostadsorten; skola, barnomsorg, service, föreningar, bilder på bostaden och omgivningar genom personligt brev tillsammans med uppdaterad information på nätet kan vara ett sätt. Att erbjuda ett paket som via praktik och kompletterande utbildningsinsatser leder till arbete hos en särskild arbetsgivare inom något av de bristyrken som finns kan vara ett annat sätt. Information från någon landsman som redan bor på Gotland är ett annat sätt. Att nyanlända får tillgång till ”fadderfamiljer” eller kontaktpersoner vid etableringen i den nya miljön kan bidra till att man väljer att flytta till Gotland samtidigt som integration underlättas.

Arbetsförmedlingens bosättningsenhet rekommenderar att ta emot två eller flera familjer från samma språkområde samtidigt; familjer som kanske redan känner varandra kan bidra till trygghet och gemenskap under etableringen.

Bosättningsenhetens erfarenhet är att det krävs omfattande insatser av den personal som ansvarar för flyktingmottagning i samband med bosättningen. Förutom tid att ordna bostäder krävs att det finns tid och engagemang för marknadsföring och information.

Migrationsverkets anvisning av kvotflyktingar

Vid Migrationsverkets anvisning av kvotflyktingar för vidarebosättning kommer kommunen och Migrationsverket överens om bosättning när kommunen har en ledig bostad. Den enskilda flyktingen kan inte påverka i vilken kommun bosättning sker utan reser direkt till den utsedda kommunen. Det finns inget underlag för matchning mot förhållandena i regionen. Kommunen kan påverka från vilken språkgrupp flyktingen tas emot.

Mottagande av kvotflyktingar ställer större krav på såväl information som praktisk hjälp i inledningsskedet när flyktingen väl har anlänt. Kvotflyktingar har i övrigt samma behov av kontakt med ”fadderfamilj” i samband med bosättningen. Regionen har ingen erfarenhet av mottagande av kvotflyktingar. Kompetens för sådant mottagande behöver byggas upp.

Goda exempel

Under förstudien har kontakt tagits med två kommuner, Strömsund och Värnamo, båda med högt flyktingmottagande och med mottagande av framförallt kvotflyktingar.

Följande erfarenheter och framgångsfaktorer har identifierats:

- Strategiskt politiskt beslut att möta avfolkningsproblematik genom bl.a. ökad flyktingmottagning.
- God tillgång till bostäder i inledningsskedet. Efterhand anvisas nu även lägenheter utanför tätorten vilket kräver större insatser av organisationen som arbetar med flyktingmottagning bl.a. för att lösa logistikproblem. Ett nära samarbete på handläggarnivå med i första hand de kommunala bostadsföretagen där man prioriterar att boendet ska fungera. I Strömsund är praxis att alla nyinflyttare till kommunen har förtur till lediga bostäder. Erfarenhet i Värnamo att nyanlända som anvisas bostad utanför centralorten efterhand söker sig dit.
- Satsning på kvotflyktingar utifrån att de flyktingar som anvisas inte behöver välja bosättningsort utan verkligen kommer som planerat. Upplevelse av att kvotflyktingar är mycket motiverade. Val att ta emot personer från samma språkområde för att underlätta social gemenskap den första tiden. Har erfarenhet att nyanlända annars flyttar från orten. Etablerade kvotflyktingar bidrar som ambassadörer med att ge information till landsmän som får anvisning från Arbetsförmedlingens bosättningsenhet.
- Organisation av det operativa arbetet med flyktingmottagning utanför socialtjänsten för att lägga fokus på att mottagning av nya kommuninvånare är en utvecklings- och framtidsfråga snarare än en social fråga. Strömsund har prioriterat att utöver samordning av de övergripande frågorna lägga mycket personalresurser i det operativa arbetet. Ett utvecklat teamarbete och samlokalisering av flyktingmottagningens personal, etableringshandläggare från Arbetsförmedlingen och handläggare av försörjningsstöd i SFI:s lokaler.
- Ett långsiktigt synsätt där fördelarna av att nyanlända bidrar till att generera arbetstillfällen, öka elevantalen i skolan och patientunderlag till vårdcentraler väger upp att ett högre antal personer behöver försörjningsstöd.
- Satsning på information till allmänheten via skolor och arbetsplatser om flyktingmottagning. Information för att bemöta oro och eventuell främlingsrädsla med ett förhållningssätt där problem inte förminskas utan tas på allvar.
- Praktikplatser ställs till förfogande i kommunens verksamheter med målet en praktikant per tio anställda. Arbetsförmedlingen samarbetar med näringslivet om praktikplatser.
- Ett rikt föreningsliv och stimulans av föreningar som samlar invandrare.

- Strömsund arbetar med alla utmaningar i egna och nationella projekt; bl.a. en handbok med program för introduktion av nyanlända barn i Jämtlands län och mentorsteam för stöd åt personal som möter nyanlända.

Utvecklingsområden - analys

I förstudien framkommer följande utvecklingsområden med målet ett ökat flyktingmottagande.

Bostäder

Tillgången till hyresrätter med rimlig hyreskostnad är en grundförutsättning för ett ökat flyktingmottagande.

Fler bostäder kan bli tillgängliga om lägenheter även anvisas i någon av de tätorter som inte har väntetid till lägenheter. Bosättning i dessa tätorter rekommenderas som ett första steg mot att uppfylla nuvarande överenskommelse om mottagande.

Ökat flyktingmottagande utöver överenskommelsen kräver att fler lägenheter kan ställas till förfogande för mottagande av nyanlända. Detta kan ske genom att andelen förturer totalt ökas och lägenheter motsvarande ökningen strategiskt reserveras för nyanlända. En förändring av ägardirektiven behöver då ske. Om reserverade lägenheter inte utnyttjas krävs att AB GotlandsHem kompenseras för uteblivna hyresintäkter.

Under förutsättning att hyresgäster från det egna beståndet väljer att flytta till en nyproducerad lägenhet i AB GotlandsHems nybyggnation 2016 kan lägenheter frigöras som skulle kunna reserveras för mottagande.

Ett stegvis ökat mottagande av nyanlända bedöms ytterligare öka efterfrågan på hyresrätter vilket bör beaktas i samband med revidering av Bostadsförsörjningsplan för Region Gotland.

Vid kontakter med företrädare för tätorterna har framkommit tips och idéer om kommunalt ägda fastigheter som eventuellt kan vara eller förändras till lämpliga bostäder. Det finns skäl att närmare undersöka dessa möjligheter.

Kontakter och samarbete med privata hyresvärdar kan utvecklas och ge tillgång till fler lägenheter för nyanlända.

Vägen till arbete och studier

Samverkan mellan berörda verksamheter inom regionen och Arbetsförmedlingen fungerar men behöver klargöras och stärkas. Särskilt behöver samverkan och dialog mellan SFI, AME och Arbetsförmedlingen utvecklas gällande kombination mellan SFI och tidig arbetspraktik och andra former av insatser från Arbetsförmedlingen under etableringsfasen. Tidiga signaler till BUF om ökat flyktingmottagande krävs för planering av behov av förskoleplatser så att etableringsplaneringen inte skjuts upp på grund av brist på barnomsorg.

Regionens verksamheter bör stimuleras att ta emot fler praktikanter framförallt inom områden som har behov utifrån bedömd framtida kompetensförsörjning.

För att ta tillvara möjligheterna till arbetspraktik inom näringslivet krävs personlig och aktivt kontakt med företagarna och tydlig information om regelverk och vad som gäller i form av ansvar och möjliga ersättningar.

Trots något högre andel arbetslösa på Gotland än riket i övrigt finns en optimistisk syn på möjligheter för nyanlända att få arbete. Det finns behov av arbetskraft inom vissa näringar och goda möjligheter att kombinera praktik och utbildning som leder till arbete inom dessa. Detta kan tillvaratas genom ett mottagande av personer som har kompetens eller intresse av dessa näringar och som erbjuds praktik och utbildning inom branscherna.

Sociala sammanhang

Det positiva engagemanget och de goda möjligheterna för civilsamhällets organisationer att bidra till nyanländas delaktighet, sociala förankring och integration bör struktureras och tas till vara av en samordnare.

Ett system bör utvecklas så att alla nyanlända erbjuds en fadder för social kontakt och gemenskap.

Tillgången till nätverk och gemenskap inom den kulturella och etniska gruppen kan bidra till delaktighet och sammanhang. Bildandet av invandrarföreningar bör aktivt stödjas av regionen.

Etablering av nyanlända i tätorterna utanför Visby bör ske i samverkan med respektive förening för utveckling av tätorterna.

Barn i skola och samhälle

Inom grundskola och gymnasium finns beredskap och möjlighet att ta emot fler elever i befintlig organisation medan en utbyggnad av förskoleplatser kommer att krävas.

Samarbetet mellan Flyktingmottagningen och förskoleverksamheten behöver utvecklas och gemensamma rutiner för bl.a. informationsöverföring bör utformas.

En gemensam kunskapsbas och rutiner för att utveckla barnens introduktion i skolan och samhället behöver utarbetas.

Erfarenhet och kompetens behöver byggas upp inom Barn- och ungdomspsykiatri för behandling av traumatiserade barn och ungdomar.

Samordning

En ökat mottagande kräver en samordnare av övergripande frågor i regionen med ansvar för att utveckla samverkan och samarbete med berörda aktörer, göra överenskommelser, leda processer och ansvara för marknadsföring i samband med mottagande och integration av nyanlända.

Samverkan

Struktur för samverkan bör säkras i Lokal överenskommelse om nyanländas etablering mellan Arbetsförmedlingen Visby, Länsstyrelsen och Region Gotland. I överenskommelsen bör även idéburna organisationer ingå.

Samverkan på operativ nivå behöver utvecklas, t.ex. mellan handläggare på Flyktingmottagningen och etableringshandläggare på Arbetsförmedlingen, mellan SFI-personal och etableringshandläggare på Arbetsförmedlingen.

Organisation

Ökat mottagande kräver utveckling av Flyktingmottagningen med ytterligare personal för att åstadkomma att nyanlända personer får en bra start på sin tillvaro med introduktion till boende, bostadsorten, myndigheter, organisationer och mötesplatser.

Att ta emot nyanlända är mera en tillväxt- och utvecklingsfråga än en social fråga. Det kan finnas anledning att betona detta genom att organisera Flyktingmottagningen utanför socialtjänsten. En plats i organisationen kan vara i samband med vuxenutbildning, arbetsmarknadsenhet, studie- och yrkesvägledning m.m. inom Komvux). En alternativ plats kan vara i samband med inflyttar verksamhet inom Inspiration Gotland där samordningsvinster kan ske bl.a. när det gäller anskaffning av bostäder.

Mottagandet av asylsökande ensamkommande barn innebär myndighetsutövning och ansvar för vård av barn i HVB-hem eller familjehem och är socialnämndens och socialförvaltningens ansvar.

Mottagande av kvotflyktingar

Inom ramen för gällande överenskommelse har regionen möjlighet att ta emot nyanlända från Arbetsförmedlingens bosättningsenhet som erbjuds och tackar ja till bosättning på Gotland eller kvotflyktingar som anvisas av Migrationsverket. Kvotflyktingar väljer inte bosättningsort och den planering som görs inför mottagande är erfarenhetsmässigt mera hållbar. Att ta emot kvotflyktingar kräver större insatser i inledningskedet och det finns inte möjlighet att matcha personer mot situationen på en framtida arbetsmarknad. För att öka mottagandet bör regionen ta emot båda kategorierna av flyktingar.

Marknadsföring av bosättning på Gotland

Ett ökat mottagande av nyanlända genom anvisning kräver nära samverkan med Arbetsförmedlingens bosättningsenhet och utvecklad marknadsföring av Gotland som plats för bosättning. Såväl utförlig information direkt till den som föreslås bosättning på Gotland som mera allmän information på internet behövs. Erbjudanden om praktik- och studiepaket som kan leda till framtida anställning kan utvecklas.

Långsiktighet

Ett flyktingmottagande med god kvalitet som leder till att nyanlända väljer att bo kvar på Gotland bidrar till befolkningstillväxt och tryggar tillgång på arbetskraft. Etableringstiden på två år är i regel för kort för att uppnå målet att den enskilde blir helt självförsörjande.

Ett långsiktigt integrationsarbete krävs. Vid ett ökat flyktingmottagande är det även rimligt att räkna med ökade kostnader för kompletterande försörjningsstöd.

Rekommendation för framtida inriktning av flyktingmottagande

Målsättning

Flyktingmottagningen bör på kort sikt uppfylla nuvarande överenskommelse, 30 anvisade personer för bosättning och 30 personer som bosätter sig på egen hand, inklusive ensamkommande asylsökande barn som beviljats uppehållstillstånd.

På lång sikt bör inriktningen vara att ta emot nyanlända i nivå med länstalet, vilket för 2014 är 125 anvisade personer och 20 personer som ordnar bosättning på egen hand. Det ökade mottagandet bör byggas upp med årliga delmål.

Strategi

För genomförande av ett ökat och utvecklat mottagande och integration av nyanlända enligt de utvecklingsområden som definierats i förstudien görs kraftsamling genom att en samordnare av övergripande arbetsuppgifter och ytterligare en handläggare knyts till verksamheten.

Arbetet för ökat mottagande av nyanlända integreras i den regionala organisationens kärnverksamheter för bostad, studier och praktik.

Mottagande av nyanlända organiseras utanför socialtjänsten. Socialnämnden har fortsatt ansvar för mottagande och individuellt stöd till ensamkommande barn.

Mottagandet kännetecknas av en strävan efter samverkan mellan regionen, övriga berörda myndigheter och verksamheter, näringsliv och idéburna organisationer.

Organisation och resurser

Flyktingmottagningen föreslås organiseras i Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens verksamhet. Verksamheten tillförs 1,5 mkr avseende lön och driftskostnader för övergripande samordning samt handläggning i samband med mottagandet. Vid överlämnande mellan nämnderna bör beaktas att kostnader för försörjningsstöd efter etableringstiden hittills delvis balanserats genom positivt resultat för verksamhet inom Flyktingmottagning.

Litteraturförteckning

Allmänna råd för utbildning av nyanlända elever. Skolverket 2008

Arbetsförmedlingens årsredovisning 2013

Bostadsförsörjningsplan. Region Gotland 2013-2014. Antagen av Regionfullmäktige RF § 109 2013-10-14

Det bästa för barnen- introduktion och mottagande av nyanlända. Handbok. Projekt Barnintroduktion i Jämtlands län 2012. www.barnintro.se

Etablering av vissa nyanlända – Bosättning av nyanlända inom etableringsuppdraget. Arbetsförmedlingen 2013

Förordning (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar

Förordning (2010:407) om ersättning till vissa nyanlända invandrare

Hälso- och sjukvårdslag (1982:763)

Invandring och integration - möjligheter och utmaningar, för Gotlands framtid. Länsstyrelsen Gotlands län 2012:2

Lag (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

Lag (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl.

Skolförordning (2011:185)

Skollag (2010:800)

Småföretagen alltså bäst på integration. Rapport från Företagarna 2011

Socialtjänstens arbete med ensamkommande barn och ungdomar- en vägledning. Socialstyrelsen 2013

Staten och det civila samhället i integrationsarbetet. Riksrevisionen, RIR 2014:3

Strategisk plan och budget 2014-2016. Region Gotland

Vårdöverenskommelse Hälsoundersökning av nyanlända barn och ungdomar med flykting/invandrabakgrund. Barn- och utbildningsförvaltningen och Hälso- och sjukvårdsförvaltningen Region Gotland 2013

Nätadresser:

www.abf.se

www.arbetsformedlingen.se

www.bilda.nu

www.folkuniversitetet.se

www.lansstyrelsen.se

www.migrationsinfo.se

www.migrationsverket.se

www.regeringen.se

www.sensus.se

www.sv.se

Region Gotland

Gymnasie- och vuxen utbildningsförvaltningen

ÅRSPROGNOS

REDOVISAD EKONOMIUPPFÖLJNING

Prognoser per avdelning och skolform, tkr

År 2014

	FEBR	DELÅR 1	APRIL	MAJ	DELÅR 2	SEPT	OKT	NOV
TOTALT	-3 600	-650	-650	-650	0	0	-	-
AVD OCH SKOLFORMER	0	1 050	1 050	1 050	900	440	-	-
Ordförande	0	0	0	0	0	320	-	-
Stab	0	1 600	1 600	1 600	650	-130	-	-
Ungdomskraft	0	-700	-700	-700	-650	-650	-	-
Kompetenscentrum Gotland	-	-	-	-	1 000	1 000	-	-
<i>-tidigare, arbetsmarknad och vuxenutbildning</i>	0	500	500	500				
Folkhögskolan	0	-350	-350	-350	-350	-350	-	-
Lövsta landsbygdscentr.	0	0	0	0	250	250	-	-
GYMNASIESKOLOR	-3 600	-1 700	-1 700	-1 700	-900	-440	-	-
Antagning, interkom. ers.	1 000	900	900	900	2 500	2 700	-	-
Inack- och reseersättning	100	100	100	100	100	250	-	-
Wisbygymnasiet norr	-	-	-	-	-4 500	-4 500	-	-
<i>-enligt tidigare prognos-organisation</i>	-5 900	-4 800	-6 900	-6 900				
Wisbygymnasiet söder	-	-	-	-	-2 500	-2 500	-	-
<i>-enligt tidigare prognos-organisation</i>	0	0	0	0				
Resursfördelning	1 200	2 100	4 200	4 200	3 500	3 610	-	-

(Inkluderar semesterlöneskuldförändring)

Biblioteken, här ej redovisade, ligger i organisationerna, Kompetenscentrum Gotland och Wisbygymnasiet söder

Idrottsgymnasiet ligger i organisationen Wisbygymnasiet söder

I organisationen kompetenscentrum Gotland ingår vuxenutbildningen, arbetsmarknad och SYV

Datum 13 september 2014

Ekonomiskt läge, avser perioden januari-september

Prognosen för helåret 2014 är ett nollresultat. Prognosen är svag vilket innebär en fortsatt restriktivitet och budgetdisciplin för verksamheterna för att prognosen skall infrias. På staben har kostnaderna ökat mer än budget och avser framförallt kostnader relaterade till evakueringen av F-huset, staben lämnar en negativ prognos på 130 tkr. Ordförande med nämnd lämnar ett positivt resultat på 320 tkr, förklaringen är färre nämndsammanträden och utbildningsinsatser för året i jämförelse med föregående år.

För gymnasieskolan med sina två skolenheter är prognosen fortsatt negativ om 7 000 tkr. Den interkommunala ersättningen och ersättning till den fristående gymnasieskolan i den egna kommunen samt den interna resursfördelningen redovisar ett överskott på 6 560 tkr.

Folkhögskolans prognos är fortsatt negativ om 350 tkr, detta förklaras av förändrade bidragsregler från Europeiska Socialfonden som medfört en lägre ersättning än den budgeterade. Lövsta och Kompetenscentrum Gotland redovisar båda en positiv prognos på 250 tkr respektive 1 000 tkr. Ungdomskraft har en negativ prognos på 650 tkr, detta är ett ackumulerat resultat för projektperioden 2012-14.

Ekonomiskt läge, avser perioden januari-maj

Efter uppföljning, genomlysning av utfallet, finns inga tecken på att prognosen förändras, utan prognosen på -650 tkr kvarstår. Nämndens nettokostnadsutveckling, är negativ (lägre) i jämförelse med samma period förra året. Den negativa kostnadsutvecklingen förklaras delvis av att antalet anställda har minskat och omräknat motsvarar det 16,2 årsarbetare samt har utbetalningarna till fristående skolor minskat med 8,1 procent. I den negativa (lägre) nettokostnadsutvecklingen är också arbetsmarknadsenheten medräknad, en organisationsutökning, för perioden är nettokostnaden för detta 2 360 tkr.

Ekonomiskt läge, avser perioden januari-april

Efter uppföljning, genomlysning av utfallet, finns inga tecken på att prognosen förändras, utan prognosen på -650 tkr kvarstår. Ungdomskraft kan förbättra sin prognos om medel från ESF erhålls för en förlängning av projektet, definitivt besked om detta erhålls de närmaste veckorna. En viss osäkerhet finns angående de interkommunala ersättningarna för de elever som studerar i annan kommun, tidigare

lämnad prognos bör ändå hålla. Utbetalningar till den fristående skolan i den egna kommunen kan bli lägre än prognostiserat, vilket i sådant fall påverkar resultatet positivt. Arbetsmarknaden och Staben håller sina positiva prognoser medan de negativa prognoserna för Christopher Polhemgymnasiet och Folkhögskolan kvarstår.

Jimmy Söderström
Ekonomichef

Datum 2014-10-02

Gymnasie- och
vuxenutbildningsnämnden

Rättelse av protokoll från den 17 september 2014 GVN § 63

Förslag till rättelse

- GVN beslutar att nuvarande inackorderingsregler gällande NIU elever på Gotland förlängs tills beslutet är klart om CSN tar över hanteringen av inackorderingstillägg.

Sammanfattning av ärendet

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens (GVN) protokoll från den 17 september har fått en något felaktig utformning. I paragrafens beslutsmening saknas att beslutet gäller inackorderingsregler för elever **på gotland** som omfattas av NIU. Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen föreslår därför att GVN ska besluta om rättelse och omjustering av den aktuella paragrafen, så att det framgår att det gäller endast elever på gotland.

Alf Nilsson
Utbildningschef

Fredrik Johansson
Handläggare